

MAGYAR SIKETNÉMA-OKTATÁS

A „SIKETNÉMA-INTÉZETI TANÁROK ORSZ. EGYESÜLETÉNEK“ HIVATALOS LAPJA.

Megjelenik minden hó elején legalább egy ivnyi terjedelemben.

Szerkesztő:
Kegler Ferenc egyesületi titkár
Budapest, VII. Aréna-út 64. szám.

Kiadó és lapulajdonos:
a Siketn.-int. Tanárok Orsz. Egyesülete.

Kiadóhivatal:
Kecskemét, III. Csányi-utca 3. szám.

Az Egyesület hivatalos ügyeiben minden irat
Borbély Sándor elnökhöz küldendő
Vác, Siketnémák kir. orsz. intézete.

Előfizetési ár egy évre
tagoknak 7 korona, másoknak 12 korona.

A tag- és lapdíjak **Völker József**
egyesületi pénztárnokhoz küldendők
Sopron, Siketnémák intézete.

Tartalom. A hivatásszeretetről. A—l. — Hivatalos rész: A jun. 28-ki választmányi ülés; Jegyzőkönyv a X-ik évi rendes közgyűlésről; Titkári jelentés az 1910/11. évről; Szerkesztői jelentés; Adatok az Egyesület 10 éves történetéhez. — A be-szédtanítás és a reáltárgyak egymásra utaltsága. Takáts Gyula. — Vegyesek.

A hivatásszeretetről.

Nagyon ósdi téma, szinte azt mondhatnók, hogy divatját is multa az ilyesmí manapság; különösen mióta a modern pedagógia megszüle-tett: szociológia — szabadgondolkozás — feminizmus stb., melyek inkább csak hangzatos címükkel imponálnak. . . . Így természetesen — az irányok sokfélesége miatt — nagyon nehezen tudjuk beilleszteni a mai élet keretébe a hivatásszeretet is.

Mi a hivatásszeretet . . . ? Talán az, ha valaki, mint a gépezet vagy óramű megkezdí működését egy bizonyos időben — s folytatja egyhangú munkáját: zakatol vagy ketyeg — aztán lejár . . . megáll — míg újból felhúzzák? Vagy talán az, ha csengettyűszóra — óra-ütésre kezdjük és végezzük teendőinket, mint a modern munkás, ki amikor delet harangoznak, lecsapja a szerszámot kezéből, ott hagyja a munkát, ha mindjárt csak egy szeg beverése, egy téglá odaillesztése hiányzik is a befejezésig?

Ez még hagyján! Az ilyen típusok felett meglehetősen nyugodtsággal térhetünk napirendre. De mit szólnunk azokhoz, kik immel-ámmal, telve világfájdalommal állnak munkába — kárhoztatva a társadalmi rendet s főképen azt az intézményt, hogy az embernek dolgoznia is kell a mindennapi kenyérért. Az ilyen egyéneknek, természetesen, nagyon nehezen telik idejük a munkában. Ha hivatalnokok, legtöbbször unaloműző rajzolásokkal, névaláírásuk gyakorlásával szorgoskodnak (? !); ha pedagógusok: akkor belefáradnak a magánfoglalkozások kiosztásába.

Oh, mindez nem hivatásszeretet!

Csak midőn lelkünk-szívünk egész melegével vonzódnunk hivatá-sunkhoz, mely mintegy az egyéniségünkhöz nőtt, úgyannyira, hogy ha át is léptük munkakörünk színhelyének küszöbét, egy benső erőtl vonzatva oda vissza-visza vágyunk; a megelégedésnek, a jól végzett

munka édes örömének érzete tölti el egész lényünket; elménket magasztos tervek foglalkoztatják; lelkesülünk mindenért, mi hivatáskörünkbe vág; este várjuk a reggelt, hogy nemes tervünk megvalósulásának révpartjához mihamarabb eljuthassunk . . .

A hivatásos ember nem ismer csüggedést; munkakedve, munkabírása mindig a gyúpont körül mozog; becsmélés, lekicsinyelés fölött a legnagyobb nyugalommal tér napirendre — hiszen érzi, tudja, hogy munkájának elbírálása emberi nézőpontból mindig tökéletetlen marad. Nem is embernek dolgozik, nem kitüntetésért, címért, anyagi jólétért csupán, nem, hanem lelkének édes nyugalomára! Hogy mekkora értékek ezek, azt szó, toll képtelen kimondani, leírni; üres, hideg szív meg nem tudja érteni! Táplálékát az eszmei légkörből nyeri, nyugalmat hitéből meríti, kitartásra-bizalomra a szívében élő eleven isteni szeretet serkenti.

Hol van nagyobb szükség a tudás mellet hivatásszeretetre, hol inkább, mint a siketnémák oktatásánál, ahol a szolgai munka csak keserűséget szül úgy a tanár, mint a tanuló lelkében.

Szeretet kell ide, nagy szeretet! A tanítványok oktatójuk lelkéhez kell, hogy nőjjenek; érezniök kell annak szíve dobbanását; szülőiket kell benne feltalálniok, ő nyitja szőlásra néma ajkukat, s miként az anyát gyermekének első szava boldoggá teszi, akként annak elhangzásakor az ő szívében is a legtisztább örömnél kell fakadnia.

A leghatalmasabb, legfönségesebb fegyelmezőeszköz a hamisítatlan, igaz szeretet, ami ha él bennünk, akkor belemélyedünk növénydeink egyszerű lelkébe; elmélkedünk szomorú állapotuk fölött; összehasonlítjuk őket a hasonló korú érzékű gyermekekkel; lelki-szemeink elé varázsoljuk egyszerű otthonukat, hol talán nagyon kevés örömben volt részük — hiszen legtöbbször a szegényebb népréteg szülötte. Aki erre nem képes, az itt pályát tévesztett, rideg, fásult lélekkel sivatagban bolyongó vándor: az célhoz nem ér soha!

Higgyék el, kedves kartársaim: a szeretet csodákat mivel. A szeretet fölülmul minden fizikai erőt, áthatja a legkérgesebb szívet, a legdurvább lélekre is hatással van, a legzárkózottabb típusokat is bizalomra bírja.

Munkánk kezdetén ily gondolatok élnek bennem a hivatásszeretetről, mely papíron — miként a fénykép — csak egyoldalú perspektívát mutat és bármily élethű a képmás, a valóságot tökéletesen vissza nem tükrözteti; akként a szó és toll is győne, képtelen az élő hivatásszeretetet kellőképpen és formában kifejezni, lefesteni. Oh kedves kartársaim, bár valamennyien saját lelkükben éreznék megnyilatkozni, kifezésre jutni ez értékes lelki kincset, mely nélkül magasztos pályánk szolgai munkává süllyed.

Tehát munkára, kedves kartársaim! Szolgáljuk ügyünket minden téren igaz hivatásszeretettel! S habár a kor közömbös szemekkel tekint embermentő munkánkra, csüggednünk azért nem szabad! Jutalmunkat lelkiismeretünk nyugalomában találjuk meg, ami fölülmul minden földi kincset . . .

Előre hát! Ezerszeresen viszhangozzék lelkünkben a szózat:

„Ember küzdj és bizva bizzál!”

A—1.

HIVATALOS RÉSZ.

Egyesületünk választmányának legközelebbi gyűlése szeptember 23-án Vácott lesz a Cházár-ünnepélygel kapcsolatban.

Egyesületünk választmányának 1911. június 28-án a siketnémák soproni intézetében *Klis Lajos* elnöklésével tartott gyűlésen részt vett: *Völker József* pénztárnok, *Borbély Sándor*, *Mlinkó István*, *Nagy Péter*, *Németh László* és *Szotfrid József* választmányi tag; *Kegler Ferenc* titkár-szerkesztő; *Kondra Mihály* kongresszusi végrehajtó bizottsági tag és több egyesületi tag.

I. Elmaradását bejelentette: *Schäffer Károly* ö. tb. elnök, aki egyúttal 50 koronát küldött az Egyesület céljaira, *Gácsér József* al-elnök és *Szentgyörgyi Gusztáv* jegyző, akinek a helyettesítésére az elnök *Szotfrid Józsefet* kérte fel.

II. A titkár jelentésére tudomásul vette a választmány, hogy *a) Preszly Elemér dr.* orsz. képviselőnek az ügyünk érdekében mondott interpellációért köszönő levél küldetett; *b) kongresszusunk végrehajtó bizottságával* közöltetett *Vatter Ferenc* és *Záborszky Árpád* lemondása és helyettük *Kondra Mihály* és *Györgyffy Ákos* kiküldése.

III. A kongresszusunk végrehajtó bizottságától lapunk szerkesztőjéhez irt 9/1910. sz. levélre kimondta a választmány, hogy a február 27-én ez ügyben jelzett álláspontján megmarad.

IV. A titkár ismertetve *Szentgyörgyi Gusztáv nyugdíj-dolgozatát*, — melynek alapja az, hogy 30 éves szolgálatunk és anyagi ellátásunk ügyei nem választhatók el egymástól, — utalt arra, hogy nyugdíjügyünk rendezése a 76477/1908. sz. miniszteri leirat értelmében is időszerűvé vált és felhívta a figyelmet a vallás- és közoktatásügyi miniszternek ama régebbi (1902.) kijelentésére: „megkerestem a pénzügyminiszter urat, hogy azon esetre, ha az 1885. évi XI. t. c. nyújtotta kedvezmény a hasonló minősítéssel bírók közül esetleg más ágazatok bármelyikére kiterjesztetnék, a gyógypedagógia alkalmazottak óhajtását elsősorban szíveskedjék figyelembe venni.”

A választmány köszönetet mondott *Szentgyörgyi Gusztávnak* dolgozatáért és munkáját további eljárásra a végrehajtó bizottsághoz utalta.

V. Tagfelvétel: *a) rendes tagokul felvételtek*: 1. *Vargha Gyula Géza* (Ungvár), ajánlta *Schulmann Adolf*; 2. *Scholtz Lajos* (Ungvár), ajánlta *Kegler Ferenc*; 3. *Simonyi Szerafin*, 4. *Natonek Berta*, 5. *Kardos Ignác*, 6. *Kanizsai Dezső*, 7. *Rózsa Ede* és 8. *Salgó Elemér* (Budapest, izr. siketnémák orsz. intézete), ajánlta *Klis Lajos*; 9. *Hollós Béla*, 10. *Maár János*, 11. *Küttel Erna* és 12. *Schügerl Gyula* (Sopron), ajánlta *Völker József*; 13. *Klampfer Ferenc* és 14. *Wayan Ferenc* (Temesvár), ajánlta *Kegler Ferenc*.

b) Pollatschek Elemér dr. pártoló tagsága a folyó évtől számitatik.

Taglemondás és törlés: *a) Tragor Ignác dr.* lemondott pártoló tagságáról és 50 koronát juttatott *Borbély Sándorhoz*, hogy ez tet-
szése szerint az ügy javára fordítsa azt. *Borbély S.* ez 50 koronát az Egyesületnek adja.

A választmány sajnálattal vette tudomásul a kilépést, az 50 korona adományért köszönetet mondott;

b) Tolnai J. Béla, Mihalik Gyula, Miklóssy János, Sebestyén Károly bejelentéseik alapján töröltettek a tagok sorából;

c) Pakán Árpád elhunyt tag emlékét a választmány jegyzőkönyvbe foglalta és elhatározta, hogy a jolsvai testülethez részvét-lel küldessék;

d) Willer Gizella rendes tag pályánkat elhagyta, kilépését azonban nem jelentette be — megkérdendő, hogy tagságát fentartja-e?

VI. *Pénztár.* a) A választmány tudomásul vette Völker József *pénztárnok jelentését* és elhatározta annak a közgyűlés elé való terjesztését, megbízván a pénztárnokot a nyomdai számla rendezésével; a számadások megvizsgálására felkérettek: Adamcsik István, Schreiner Ferenc és Vas János egyesületi tagok;

b) a *hátralékosokra* vonatkozólag kimondta a választmány, hogy azok a fizetésre — kitűzött határidővel — újlag szólíttassanak fel; eredménytelenség esetén az Egyesület követelése — a 14. §. alapján — törvényes úton hajtassék be és az illetők kizárása tűzessék napirendre.

VII. Tudomásul vette a választmány Kegler Ferencnek *titkári és szerkesztői jelentését* és azokat a közgyűlés elé utalta.

VIII. Indítványok. a) Megállapította a választmány a közgyűlésből küldendő üdvözletekre vonatkozó indítványt; — b) a titkár indítványára köszönetet szavazott a választmány a Győr—Sopron—Ebenfurti vasút-társaságnak, a helyi sajtónak és a soproni kartársaknak; — c) ugyancsak a titkár indítványára kimondta a választmány, hogy az Izr. Siketnémák Orsz. Intézetében működő kartársak iránt — akik a folyó évben ismét kéréssel fordultak az intézetük vezérő-bizottságához fizetésügyüknek rendezése, heti óráik számának leszállítása és a bentlakás ügyének szabályozása tárgyában — a legmelegebb kartársi érzellemmel viseltetik, ügyüket felkarolja és erkölcsileg támogatja, céljaik elérésében az Egyesület lapjával segítségükre leendő; — d) két indítványt, melyet a beküldők a közgyűlésre szántak, a választmány levett a napirendről.

IX. Elhatározta a választmány, hogy az előértekezleten javasolja a közgyűlési tárgysorozat megváltoztatását.

A jegyzőkönyvet Borbély Sándor és Nagy Péter hitelesítették.

K.

Jegyzőkönyv.

Felvétetett a Siketnéma-intézeti Tanárok Országos Egyesületének 1911. június hó 29-én és 30-án Sopronban, a városháza dísztermében tartott X. évi rendes közgyűléséről.

Jelen voltak: a) *Tagok:* Kiss Lajos elnök, Kanizsai Dezső, Kegler Ferenc, Rózsa Ede, Salgó Elemér és Schreiner Ferenc, Budapestről; Borbély Sándor, Kondra Mihály, Szotfrid József, Varga Béla, Wolkóber János és Záborszky Árpád Vácrol; Klampfer Ferenc és Wayán Ferenc Temesvárról; Nagy Péter Kolozsvárról; Kozma Sándor és Németh László Kecskemétről; Mlinkó István Egerből; Adamcsik

István, Szász József, Váradi Zsigmond és Veress Lajos Körmöcbányáról; Csák Sándor, Hobler Rezső, Hollós Béla, Kun Ernő, Küttel Erna, Maár János, Takáts Gyula, Vas János és Völker József Sopronból; Hövényes Antal, Pirovits Jenő és Winkler Sándor Pozsonyból; b) *Vendégek*: Fertsák Jenő vármegyei tb. főjegyző Sopronvármegye képviselőjében; Töpler Kálmán polgármester, a főispán és Sopron város képviselőjében; Heimler Károly főkapitány; Schönberger Gusztáv városi tisztiorvos; Borbély Sándorné; Tar Erzsébet; László Károly igazgató; Geleji Frigyes, Kholen Ferenc, Nyikos László, Ullein József és végül a helybeli lapok kiküldöttei.

Első nap, június 29-én.

I. Elnöki megnyitó.

1. Klis Lajos elnök megnyitó beszéde Mlinkó István indítványára egész terjedelmében jegyzőkönyvbe foglaltatik.

„Hölgyeim! Uraim!”

Az emberszeretet és kultura megszentelt földjének, Sopronvármegyének székvárosában könnyű dolga van annak a felszólalónak, aki hivatásánál fogva a siketnémák oktatásügyét szolgálja.

Úgy tetszik nekem, hogy a természetnek sokoldalú, pazar szépsége, mely e megyét általában s különösen ezt a várost oly igazán kedvessé, gyönyörűvé varázsolja, mintha az itt lakó emberek szívét sem hagyná érintetlenül, mintha itt mindenki csak nemesen tudna gondolkozni és cselekedni; mintha itt mindenki mások könnyeit igyekeznék letörölni, hogy senki boldogtalan ne lehessen, hogy mindenki érezze az élet apró örömeit, hogy mindenkinek lehetőleg derűsek legyenek az ő napjai.

Mig másutt hosszú évtizedek fáradságos munkájára volt szükség avégből, hogy hajlékot, meleg otthont teremtsenek a természet árváinak, a siketnémáknak: addig itt, egyetlen hívó szóra összeáll a megyei és városi társadalom minden számottevő közege és ellentétek nélküli, harmonikus szilárd elhatározással, csak az embermentés magasztos célját tartván szem előtt, szinte varázsütésre kezdi meg a siketnémák nevelő-oktatásának szépséges munkáját. Alig mulik el hét rövid esztendő s a példátlan lelkesedésnek, a következetes törekvésnek, a törhetetlen akaratsnak következményeként már is saját diszes palotájába költözik itt a siketnémák-intézete. Olyan alkotás ez, amelynek párját hiába keressük széles e hazában s amelyre annak megteremtői igazán büszkéek lehetnek, mert örök időken át fogja hirdetni országnak, világnak, hogy e megye és város polgárságának van érzéke a szenvedő embertársak sorsának enyhítése iránt.

Lehetetlen ebben az ihletett pillanatban kegyeletes érzéssel nem gondolnunk ennek a megyének Cházár Andrására, a közel multban megboldogult Tóth Antalra. Ő volt az első, aki ezen a földterületen az ó-testamentum értelme szerint felnyitá ajkait a siketnémákért s mindazok ügyeért, akik elhagyatottak. Az ő tizezer koronás alapítványa lett az alapkőve az itteni fényes alkotásnak. Az ő szózata teremkenyitette meg itt az elméket és a szíveket. Az ő nemes példáját

követvén, a megye urai szinte versenyre kelve az érdeklődő szeretetben, tesznek gazdag ajánlatokat a siketnéma-oktatás hajlékának mielőbbi felállíthatása céljából.

Mindez az 1902. év tavaszán történik. A megindult és sikerrel kecsegtető hatalmas mozgalomról meleg érdeklődéssel vesz tudomást a közoktatási kormány és támogatásának mérvét megállapítandó, csekélységemet küldi ide, helyi szemlére.

És én, a szerencsés, a sors különös kedvezéséből nemcsak jelen lehettem, de segédkezhettem is az itteni siketnéma-intézet életre hívásánál, szemtől-szemben láthattam és megismerhettem a siketnémák ügyének itteni nagyszerű úttörőit, hathatós pártfogóit.

Rövid kilenc esztendő telt el azóta, amikor ugyanerről a helyről, de más minőségben szólaltam fel e megye és város diszes közönsége előtt, hogy a siketnémák oktatásának szükséges és hasznos voltát bizonyítsam. A keresztény világ ünnepe volt akkor s egyben az itteni siketnémák megváltásának ünnepnapja is. Nem volt nehéz a feladatam akkor sem, mert a szívekhez vezető utat tárva találtam. A lelkesedés tüze égett a szívekben és az elmékben, csupán lobogó lángra kellett azt élesztenem. Az elért sikerek kézzelfogható bizonyítéka volt az adakozási készség spontán megnyilatkozása. Bár előre senki sem lehetett elkészülve rá, Sugár Sándor csornai földbirtokos úr cselekvő kezdeményezésére megnyitak az erszények s itt a helyszínen pár pillanat alatt több száz korona gyűlt egybe a létesítendő siketnéma-intézet céljaira névtelen adományokból. Lehet e arra a gyönyörteljes napra mélyen érzett, hamisítatlan öröm nélkül visszaemlékezni? Bizonyára nem! És az én szívemben ez alkalommal mégis egyformán és egyszerre rezdülnek meg az öröm és szomorúság húrjai. Az öröm húrjai az érintett siker miatt. A szomorúság húrjai azért, mert nem láthatom magam mellett az én szeretetreméltó elnök-társamat, Gácsér József kedves barátomat, aki gyengélkedése miatt volt kénytelen ez alkalommal otthon maradni. Ő volt az én buzgó munkatársam ezen a helyen 1902. évi május hó 8-án. Nála nélkül akkor csak félmunkát végezhettem volna. Ő demonstrálta ugyanis a siketnémáoktatásának türelmes és egyben fenséges munkáját. Ő igazolta fáradságos munkánk csodás eredményeit. Az ő kézzelfogható munkája váltotta ki tulajdonképen itt a lelkesedésnek azt a magas mértékét, amely azóta sohasem lankadt el s amely megeremtette a siketnémáknak itteni intézetét. Felette sajnálom tehát az ő távollamaradását. Sajnálom őt főképen azért, mert nem gyönyörködhetik abban a magasatos alkotásban, amelynek fundamentumához — sorsunk különös kedvezéséből — mi is szolgáltattunk néhány faragott követ.

De nemuljon el immár a visszaemlékezések kegyeletos hangja és szenteljünk néhány igénytelen szót a jelennek is. Akkor csak átmenetileg járt itt a siketnéma-oktatás két közkatónája. Az intézet keletkezésétől kezdve azonban annak fejlődése arányában évről-évre szaporodik az állandóan itt működő szakférfiak száma. Ma pedig a Siketnéma-Intézeti Tanárok Országos Egyesületének X. közgyűlési alkalmából tömegesen, örömmel és lelkesedéssel jöttek el a magyar siketnéma-oktatás bajnokai.

Különös örömömre szolgál nekem és mindnyájunknak, hogy itt tisztelhetjük körünkben ennek a megyének és városnak azokat a méltóságait, akik az első perctől kezdve mindmáig igazi apostolai a siketnémák ügyének.

Legyen szabad névszerint is megemlékeznem dr. Töpler Kálmán polgármester úrról, e város első polgáráról. Továbbá dr. Tertsák Jenő tb. megyei főjegyző úrról. Az első a város, a másik a megye közön-ségének képviselőjében jelent meg közöttünk. Fogadják mindketten leghálásabb köszönetünket, hogy szíves megjelenésükkel kitüntettek bennünket s hogy személyes részvételükkel fokozni igyekeztek ennek az ünnepi közgyűlésnek a tekintélyét, fényét, erkölcsi sikerét. Meg-tisztelő idefáradozásukkal bebizonyították, hogy a siketnéma-oktatás munkásai teljes mértékben igényt tarthatnak a közbecsülésre.

Különösen ki kell emelnem a helyi sajtónak itt megjelent kép-viselőit is. Főleg a sajtó hathatós támogatásának tulajdonítható az a meleg érdeklődés, amellyel a magyar közönség kíséri a siketnéma-oktatás fejlődését és felvirágzását. Szívélyes üdvözlésem kifejezése mellett kérem a sajtó tisztelt munkásait, hogy értékes támogatásukat a jövőben se vonják meg ügyünkől.

Köszönetem kifejezése mellett kiváló tisztelettel üdvözlöm továbbá összes többi kedves vendégeinket is. Óhajtom, hogy kellemesen érez-zék magukat körünkben. Bizonyára meg fognak győződni arról, hogy bár ünnepi közgyűlésre sereglettünk is össze Sopron sz. kir. városában, annak dacára legkevesebbet foglalkozunk majd a magunk személyes ügyeivel, ellenben itt is ideálunknak, a siketnéma-oktatásnak előbbre-vitelén fogunk fáradozni, erre áldozzuk itt is testi és szellemi erőink-nek javarészét.

És végül legyen szabad még egy kiváló férfiúról hálás szívvel megemlékeznem, aki testileg ugyan nincsen itt jelen, de aki szívben, lélekben mégis közöttünk van. Egyesületünk örökös tiszteletbeli elnöke, a temesvári siketnéma-intézet megalapítója, a magyar siketnéma-okta-tás úttörő jeles nesztora, Ő, akit mindenkor és mindnyájan egyforma szeretettel és közbecsúlással övezünk körül: Schäffer Károly, Egyesü-letünk első elnöke, hozzám intézett levelében betegeskedésére való hivatkozással kimentvén távolmaradását, 50 koronát küld Egyesületünk céljainak előmozdítására. Egyben szívének megszokott melegségével üdvözlí az itt egybegyűlt tagtársakat és szerencséseknek tekint ben-nünket, akik ma megünnepelehetjük Egyesületünk fennállásának 10-ik évfordulóját. Levelének minden szava fényes tanúságtétele annak a mélységes szeretetnek, amellyel Schäffer Károly viseltetik Egyesüle-tünk iránt. Csak egyben téved a mi nagyrabecsült örökös tiszteletbeli elnökünk, de ez az egyetlen tévedése is fenkölt gondolkozásának is-mertető jele, frappáns bizonyítéka. Szószertint azt a megbízást adja ugyanis nekem, hogy buzdítsam, lelkesítsem, tüzeljem fel Önöket, ked-ves kartársaim, az egyesületi élet melletti kitartásra s az Egyesületünk által kitűzött nemes és magasztos célok szolgálatára. Kérdem, van-e szükségünk az itt megjelenteknek ilyen buzdításra, lelkesítésre és fel-tüzelésre? Bizonyára nincs. Aki elhagyva családi tűzhelyét, az ország távolabbi részeiből áldozatok árán is elfáradt ide, az magával hozta

a lelkesedés tüztét, annak ösztönszerű életszükséglete az egyesületi élet és a kartársakkal való közvetlen érintkezés élvezése. Buzditást, lelkesedést és feltüzelést inkább azok igényelnek, akik könnyen legyőzhető, kevésbbé súlyos okok miatt maradtak ezúttal is távol. Én a magam részéről erről a helyről is igen-igen kérem őket, hogy jövőben személyes megjelenésükkel és cselekvő érdeklődésükkel ők is fokozzák ennek az Egyesületnek erkölcsi erejét.

Egyetlen benső óhajtasom, amit jelen X-ik közgyűlésünk megnyitása előtt kifejezésre kell juttatnom, az: vajha teljesen elsimulnának azok az apró ellentétek és kicsinyes félreértések, amelyek miatt néhány, igen értékes emberünk kiállt sorainkból, de akiket reménységgel, szíves szeretettel várunk vissza újra körünkbe.

Most, Egyesületünk fennállásának X-ik évfordulóján újra kell tömörülnünk, hogy a jövőben az eddigieknél is szebb eredményeket érhesünk el. Ne hiányozzék tehát körünkből senki sem, aki a magyar siketnéma-oktatást szolgálja, aki ennek az oktatásügynök fejlődését igazán szíven viseli.

Ennek az őszinte óhajtasnak megismétlése mellett szeretettel üdvözlöm az itt megjelent kedves tagtársaimat és ezzel megnyitom a „Siketnéma-intézeti Tanárok Országos Egyesületének X-ik rendes közgyűlését.”

2. Dr. Töpler Kálmán polgármester: Köszöni a megtiszteltetést. Szívesen jött — úgymond — a közgyűlésre, mert az ügy magasztosságáról, a siketnéma-oktatás sikeréről és hasznosságáról, a soproni-intézet tanári karának munkásságáról meggyőződött. Tudomása szerint az Egyesület az utóbbi időben az általános tankötelezettség kimondását szorgalmazza a kormánynál, aminek megvalósulását szívesen látná. Üdvözlí a közgyűlést.

3. Tertsák Jenő vm. tb. főjegyző: Köszöni a szíves fogadtatást, melyben részesült s a vármegye nevében üdvözlí a közgyűlést.

4. Az elnök előterjeszti az előértekezletnek azt az óhajtasát, hogy a tárgysorozat 7. és 8. pontja felcserelessék, továbbá, hogy a pénztárra vonatkozó ügyek tárgyalása a gyűlés második napjára halasztassék.

A közgyűlés az előterjesztést elfogadja.

II. Jegyzőkönyv hitelesítők kiküldése.

1. Szentgyörgyi Gusztáv egyesületi jegyző családi ügyei miatt a közgyűléstől elmaradván, helyettesül az elnök Csák Sándort, jegyzőkönyvhitelesítőkül Adamesik Istvánt és Kondra Mihályt ajánlja.

A közgyűlés ily értelemben határoz.

2. Kegler Ferenc titkár a válaszmány nevében indítványozza, hogy üdvözlje a közgyűlés táviratban: Zichy János gr. vallás- és közoktatásügyi minisztert, Náray-Szabó Sándor dr. államtitkárt, Wlasics Gyula dr. egyesületi disztagot, Schaffer Károly örökös tiszteletbeli elnököt és Preszly Elemér dr. országgyűlési képviselőt.

A közgyűlés az indítványt egyakarattal elfogadja.

3. A titkár jelenti, hogy Éltes Mátyás az áll. kiségitő iskola tanári testülete nevében és a budapesti kartársak táviratban üdvözlők a közgyűlést.

A táviratok felolvastatván, azokat a közgyűlés örömmel veszi tudomásul.

III. A titkár jelentése az Egyesület állapotáról és működéséről. (L. az I. sz. alatt csatolt 65/1911. jelzésű mellékletet.)

1. Kegler Ferenc titkár felolvastván jelentését, a közgyűlés kérésére ismerteti a jelentésben említett „Adatok a S. I. T. O. E. 10 éves történetéhez“ című munkáját is. (L. a II. sz. a. csatolt 66/1911. jelzésű mellékletet.)

2. Váradi Zsigmond hozzászólván a titkári jelentéshez, beható indokolás után indítványozza, hogy tekintettel arra a fáradságot nem ismerő és szakavatott munkásságra, melyet Kegler Ferenc titkár az Egyesület ügyeinek vezetésében kifejt már évek óta, mondja ki az Egyesület, hogy a titkárnak az Egyesület körén belül szerzett hervadtalan érdemeit jegyzőkönyvbe iktatja és ezt neki kivonat alakjában tudomására hozza.

Az indítvány elfogadtatván, az elnök ily értelemben mondja ki a határozatot.

3. Az elnök indítványozza, hogy tekintettel arra a becses és körültekintő munkára, mellyel a titkár Egyesületünknek 10 éves történetét megírta, határozza el a közgyűlés ennek az értékes történeti műnek külön füzetben lévő kinyomását.

A közgyűlés az indítványt elfogadja s az elnök ily értelemben mondja ki a határozatot.

IV. A szerkesztő jelentése az egyesületi lap állapotáról és működéséről. (L. a III. sz. a. csatolt 68/1911. jelzésű mellékletet.)

Kegler Ferenc ideiglenes szerkesztő előterjesztvén jelentését, azt a közgyűlés tudomásul veszi.

V. Takáts Gyula felolvassa: „A beszéditanítás és a reáltárgyak egymásra utaltsága“ című értekezését.

1. Az elnök indítványára

a közgyűlés Takáts Gyula tagtársnak köszönetet mond és értekezését az Egyesület hivatalos lapjában leendő közzétételre elkéri.

2. Klis Lajos elnök érdeklődéssel hallgatta az értekezést, mely őt nagyon meglepte. Külön is köszönetét fejezi ki Takátsnak.

3. Váradi Zsigmond a felolvasó által szóba hozott s az intézetből kilépő növendékek részére szerkesztendő és kiadandó szótár eszméjének megvalósítása érdekében kíváncsnak tartaná arra a nm. Miniszterium figyelmét felhívni. Mivel a szótár szerkesztése tetemes anyagi áldozatokkal járna, esetleg az Egyesület szokásos évi felterjesztésében kellene erre segítyt kérni.

4. Wolkóber János nem tartja szükségesnek az ily szótár szerkesztését, mert a siketnéma nem a szótárból veszi az ismereteit, a szótár legfeljebb a tanultak állandósítására szolgálhat. A mondatok bonyolult szerkezetét semmiféle szótár segítségével sem értené meg a siketnéma. A szerkesztés költségei nem állnak arányban az ily szótár hasznával.

5. Borbély Sándor nagy lelki gyönyörűséggel hallgatta a tantervnek ily helyes értelmezését s a felolvasó sokoldalú világos fejtegetéseit. E felolvasás még jobban megerősítette a felszólalót abban a tudatban, hogy a tanterv tanügyi rendelkezései olyanok, hogy azokat az ily fiatal kartárs is, mint Takáts Gyula, a lehető leghelyesebben értelmezheti. Nincs tehát számottevő akadálya annak, hogy mások is helyesen értelmezhessék. Melegen üdvözlí a felolvasót.

Az elnök indítványozza, hogy a közgyűlés küldöttségileg tisztelegjen Sopron város polgármesterénél.

A közgyűlés ez indítványra küldöttségi tagokul felkéri:
Klis Lajos elnököt, Völker Józsefet, Borbély Sándort és
Kegler Ferencet.

Az elnök ezután az első napi gyűlést bezárja.

Második nap, június 30-án.

Az elnök a közgyűlést megnyitván, jelenti, hogy az előző napon kijelölt küldöttség élén tiszteleggett a város polgármesterénél, ahol a tisztelgő küldöttség a legmelegebb fogadtatásban részesült; jelenti továbbá, hogy a közgyűléshez több levél és üdvözlő távirat érkezett. A közgyűlés kérésére a titkár felolvastván Wlassics Gyula dr. diszttag, Schäffer Károly ö. tb. elnök, Preszly Elemér dr. orsz. képvis., Gácsér József alelnök, Györgyfy Ákos, Mayer András, Schäffer Mátyás, Szentgyörgyi Gusztáv, Vas István, Vatter Ferenc, Vissy János, Zádor Endre tagtársak, végül a kolozsvári és szegedi tanári testületek leveleit, illetőleg táviratait —

azokat a közgyűlés örömmel veszi tudomásul.

VI. Mihalik Gyula értekezése: Új eszmék a siketnémák rajz- és kézügyességi oktatásában.

1. Kegler Ferenc titkár jelentvén, hogy Mihalik Gyula őt kérte meg értekezésének felolvasására, azt felolvassa.

2. Az elnök indítványára

a közgyűlés Mihalik Gyulának köszönetet mond — ez vele átiratban közlendő — és értekezését az Egyesület hivatalos lapjában való közlésre elkéri.

3. Kegler Ferenc az értekezésre vonatkozólag a következő indítványt teszi: Miután Mihalik az előadott s jórészt elméleti fejtegetéseknek, eszméknek a gyakorlatban való megvalósításával éppen most foglalkozik, budapesti és váci kartársainknak az orsz. iparművészeti

iskolában tanfolyamot tart, akik azután növendékeinkkel fogják a dolgot kipróbálni: az értekezésről csak azután mondassék vélemény, midőn az a lapban megjelent, a kartársak tanulmányozták s az elért eredményekkel összehasonlították. Az értekezésben Mihalik által előadott indítványnak az elhalasztását kéri.

4. Klis Lajos: Slöjd-oktatásunkban évek óta folyik a kísérletezés. E kísérletezés az utóbbi időben igen helyes irányba terelődött, amidőn a kézimunka a beszédtanítással hozatott kapcsolatba. A növendékek az alsóbb fokon a tanítás tárgyait megismerik s a slöjd órákon munkaközben is beszédtanítás folyik a készitendő tárgyakról, az anyagokról és szerszámokról. E téren, valamint a rajztanításnál is elég szép eredményeket értünk el eddig, úgy, hogy végzett növendékeink még műipari pályákon is nagyon szépen boldogulnak. Kár volna a siketnéma-oktatás céljának inkább megfelelő eme kísérletezésünket oly eszmékért félretenni, melyeknek gyakorlati értéke nincs még kellőleg megállapítva. Az oly szakfelügyelettől, mely a siketnémától szemléltető modellek és iparművészeti tárgyak készítését kívánja, határozottan tartani lehet, mert ez eltértené a siketnémák oktatását a tulajdonképeni rendeltetésétől. A nyugalmas, célirányos munkálkodás kívánatos továbbra is. Mihalik indítványát egyébként megvitatásra elfogadja.

5. Németh László: Az új eszméktől mindig sokat vár. Az a véleménye, hogy Mihalik ezt a tárgyat alaposan tanulmányozta s a legjobb meggyőződéssel adta elő eszméjét, melytől a slöjd-oktatás nagyobb sikerét reméli. Ha külön rajztanárt alkalmazunk, a nagyobb eredmény érdekében ugyanezt megtehetjük a kézügyességi oktatásnál is. Pártolja Mihalik indítványát s kívánja a kritikát.

A közgyűlés Mihalik Gyula indítványát elfogadja azzal, hogy az értekezés az Egyesület hivatalos lapjában közzététessék s ezzel is alkalom nyujtassék arra, hogy e tárgyhoz minél többen hozzászólhassanak. Az indítvány érdemleges megvitatását a közgyűlés a választmány hatáskörébe utalja és kívánatosnak jelzi, hogy az ez ügyben összehívandó választmányi gyűlésre, véleménynyilvánítás végett, azok is hívassanak meg, akik az iparművészeti iskolában tartott slöjd-tanfolyamon az Egyesület tagjai közül részt vettek.

VII. Az évi számadás felülvizsgálása.

1. Nagy Péter jelenti, hogy a pénztárt, zárszámadást és számadási okmányokat megvizsgálták s minden rendben tatáltatott. Indítványozza, hogy a pénztárosnak munkájáért köszönet szavazzassék.

Az indítvány elfogadtatik; a közgyűlés a pénztárnoknak köszönetet szavaz és a felmentvényt megadja.

2. Az elnök felkéri a pénztárost, hogy a választmány nevében terjessze elő a költségvetést.

Völker József pénztáros a következőkben ismerteti az Egyesület 1911. évi költségvetési előirányzatát.

BEVÉTEL.

a) *Tagdíjakból:*

1. Készpénz 1910-ről	26 K. — f.
2. Tagdíjhátralék	666 K. — f.
3. Pártoló tagok hátraléka	60 K. — f.
4. Kilépett tagok hátraléka	100 K. — f.
5. 122 tag tagdíja 1911-re	610 K. — f.
6. 2 pártoló tag díja 1911-re	20 K. — f.

Összesen: 1482 K. — f.

b) *Lapelőfizetésekből:*

1. Készpénz	151 K. 33 f.
2. Hátralékos lapdíjak	509 K. 50 f.
3. Intézetek hátraléka	108 K. — f.
4. 87 előfizetőtől 1911. évre	609 K. — f.
5. 19 intézet előfizetése 1911-re	228 K. — f.

Összesen: 1605 K. 83 f.

Összes bevétel: 3087 K. 83 f.

KIADÁS.

a) A lapra	1840 K. — f.
b) Egyesületi dolgokra	200 K. — f.

Összes kiadás: 2040 K. — f.

Maradék: 1047 K. 83 f.

Tudomásul vétetik.

3. Az elnök kéri az Egyesület tagjait, hogy fennálló fizetési kötelezettségeiknek pontosan tegyenek eleget s tagsági és lapdíjaikat fizessék be.

Tudomásul szolgál.

VIII. *Indítványok.*

Az elnök jelenti, hogy a választmány indítványt nem terjeszt a közgyűlés elé.

Tudomásul vétetik.

IX. *Tisztviselők, választmányi tagok és számvizsgálók választása.*

1. Klis Lajos elnök a maga és tisztviselőtársai nevében megköszöni a beléjük helyezett bizalmat s az állásokat a közgyűlés rendelkezésére bocsátja.

A tisztviselőválasztás Klis Lajos korelnök vezetésével, valamint Záborszky Árpád és Kondra Mihály jegyzők közreműködésével a következő eredménnyel végződött: *Elnök:* Borbély Sándor, *alelnök:* Gácsér József, *titkár és szerkesztő:* Kegler Ferenc, *pénztáros:* Völker József, *jegyző:* Szentgyörgyi Gusztáv. *Választmányi tagok:* Klug Péter, Mlinkó István,

Nagy Péter, Németh László, Schreiner Ferenc és Váradi Zsigmond. Póttagok: Kondra Mihály és Szotfrid József. Számvizsgálók: Palatinus N. Károly, Schulman Adolf és Wolkóber János.

2. Borbély Sándor elnök: A közgyűlés határozott s egyhangú óhajának engedve, az elnökséget elfogadja, habár komoly okai volnának, hogy azt ne fogadja el. Számit a tisztikar jóindulatú támogatására, valamint elődjének böles tanácsára. Klisnek 10 évi munkásságáért elismeréssel viseltetik s kéri, hogy ez a jegyzőkönyvbe iktattassék. A tisztikart üdvözli.

3. Németh László örömét fejezi ki, hogy az elnöki székben Borbély Sándort üdvözölheti. Óhajtja megállapítani, hogy az a megtisztelő közbizalom, mely Borbély Sándor személyére vonatkozólag ez alkalommal megnyilvánult, úgy az Egyesület alapításakor, valamint 10 éven át többször is kifejeződött, Borbély Sándor azonban mindannyiszor elhárította azt magától. Felette örvend tehát a felszólaló és azt hiszi, hogy vele együtt az Egyesület valamennyi tagja, hogy Borbély a közbizalmat ezúttal közérdeknek tekintvén, a választást magára nézve kötelezőnek itéli. Indítványozza, hogy e felszólalása jegyzőkönyvbe vétessék. Második indítványa: mondja ki a közgyűlés, hogy Klis Lajos örökös tiszteletbeli elnököt azért nem választja be külön a választmányba, mert neki elnöki minőségéből kifolyólag úgy is joga van a választmányi s egyéb egyesületi gyűléseken megjelenni, felszólalni, szavazni, sőt azokon elnökölni is.

A közgyűlés az indítványokat egyhangúlag elfogadja s a határozatot ily értelemben mondja ki.

X. A következő rendes közgyűlés helyének megállapítása.

A közgyűlés a jövő évi közgyűlés helyének megállapítását a választmányra bizza.

Váradi Zsigmond köszönetet mond a soproni kartársaknak a szíves fogadtatásért. Indítványozza, hogy a két törvényhatóságnak köszönetet mondjunk a szíves érdeklődésért és támogatásért, ezt jegyzőkönyvbe foglaljuk s velük átiratban közöljük.

Az indítvány elfogadtatik.

Borbély Sándor elnök buzdítja a tagokat, hogy az eszmét, melynek érdekében egybegyűltünk, az ország különböző részeiben elszéledve, mindenütt propagálják. A közgyűlést bezárja.

Kelt: mint fent.

Klis Lajos
elnök.

Csák Sándor
jegyző.

Hitelesítjük:

Adamesik István Kondra Mihály.

Titkári jelentés

a „Siketnéma-intézeti Tanárok Országos Egyesülete“ 1910—11. évi állapotáról és működéséről.

Irta és felolvasta az Egyesületnek 1911. évi június hó 29-én és 30-án Sopronban tartott X. *) rendes közgyűlésén **Kegler Ferenc** titkár.

Tisztelt Közgyűlés!

Egyesületünk alapszabályai 31. §-a a) pontjának rendelkezését teljesítem, amidőn évi jelentésemet a Tisztelt Közgyűlés elé terjesztem.

Mult évi közgyűlésünk idejekor 120 tagja volt Egyesületünknek. Azóta a) *rendes tagokul felvételtek* a következő kartársaink:

1910. szeptember 24-én: 1. Hochrein Lajos (Budapest); 2. Pakán Árpád (Kaposvár); 3. Milassin Gyula (Szeged); 4. Kováts Zoltán, 5. Szász József, 6. Kunsch Ferenc (Körmöcbánya); 7. Szép József, 8. Vas István (Vác); 9. Sz. Szabó László, 10. Jávor Gyula (Debrecen);

1910. november 25-én: 11. Ürmösy Jenő (Kolozsvar); 12. Molnár Antal (Debrecen); 13. Fehérvári Sándor, 14. Jónás A. Jenő (Kecskemét);

1911. június 28-án: 15. Scholtz Lajos (Ungvár); 16. Natonek Berta, 17. Simonyi Szerafin, 18. Rózsa Ede, 19. Kanizsai Dezső, 20. Salgó Elemér, 21. Kardos Ignác (Budapest); 32. Varga Gyula Géza (Ungvár); 23. Maár János, 24. Hollós Béla, 25. Küttel Erna, 26. Schügerl Gyula (Sopron); 27. Wayán Ferenc, 29. Klampfer Ferenc (Temesvár).

b) Töröllettek a tagok sorából:

1910. december 31-én: 1. Adler Simon (Budapest); 2. Eötvös László (Eger); 3. Tóth Zoltán (Budapest);

1911. június 28-án: 4. Pakán Árpád jolsvai kartársunk, aki folyó hó 18-án, 25 éves korában, pályája kezdetén dőlt ki sorunkból; 5. Miklóssy János (Dicsőszentmárton); 6. Mihalik Gyula (Budapest); 7. Sebestyén Károly (Szeged).

Igy Egyesületünk taglétszáma ez időben: disztag 1, pártoló tag 2, rendes tag 138, összesen 141.

Mult évi rendes közgyűlésünk óta — melyet június hó 28-án és 29-én Budapesten tartottunk — *két rendkívüli közgyűlése* volt Egyesületünknek: 1910. szeptember 24-én Vácott és 1910. november 26-án Budapesten.

Egyesületünk választmánya 4 gyűlést tartott: 1. 1910. szeptember 24-én Vácott, a Cházár András ünnepélyvel kapcsolatban; 2. 1910. november 26-án Budapesten; 3. 1911. február 27-én Budapesten és 4. 1911. június 28-án Sopronban.

A legutóbbi rendes közgyűlésünk, valamint az azóta tartott rendkívüli közgyűlések és a választmányi gyűlések határozatairól, azok végrehajtásáról Egyesületünk t. tagjai lapunk „Hivatalos részében“ időről-időre tájékoztattak. Azért és hogy beszámolásom minél tömörebb, áttekinthetőbb legyen, — a T. Közgyűlés szives hozzájárulása reményében, — a dolgoknak csak lényegét illesztettem e jelen-

*) V. ö. Kegler F.: Adatok a Siketnéma-intézeti Tanárok Országos Egyesületének 10 éves történetéhez.

tésem keretébe. Előre jelzem, hogy a pénzügyi dolgokra vonatkozó mondanivalóimat a pénztáros úr jelentésével kapcsolatban; a lap ügyét pedig szerkesztői jelentésemben külön-külön terjesztendem elő.

I.

1. *A miniszteri biztosi látogatásokkor* tartandó értekezlet tárgyában 30/1911. sz. alatt felterjesztést intéztünk a V. K. M. úrhoz. (1910. jun. 28—29. VI. p.)*

2. Az *alapszabályoknak* a választmányi tagok száma emelésére vonatkozó *módosítását*, tekintettel arra, hogy a gyakorlatban az Egyesület tagjai a választmányi gyűlés tanácskozásaiban részt vesznek: az általános érdekű kérdésekben körlevél útján az összes tagok véleményét kikéri az Egyesület; a 24. §-nak módosításával a 28-nak megváltoztatása is szinte velejárna — a szeptember 24-iki rendkívüli közgyűlés (jzkv IV. p.) egyhangú határozattal *levette a napirendről* és kimondja, hogy az alapszabályzatot mai alakjában a fejlődésre szilárd, biztos alapnak tartja.

3. *A siketnémák tanítási kötelezettsége* tárgyában egyesületünkől készített törvénytervezet (melyet 1908-ban valamennyi törvényhatóságnak megküldöttünk), mult évi jelentésem óta *Budapest* székesfőváros közgyűlése terjesztette *pártolással a képviselőházhoz* és kérte, hogy a siketnémák oktatása is ingyenes legyen.

Itt kell megemlítenem, hogy a gyógypedagógiai intézetek szaktanácsa az érzelmi és értelmi fogyatkozásban szenvedők oktatásáról és gyámolításáról törvényjavaslatot készített és annak tárgyalását folyó évi április és május havi gyűlésein be is végezte.

A V. K. M. úr 1908. július 9-én kelt, Egyesületünkhöz küldött 76,477. számú leiratában egyebek közt azt mondotta: „A tankötelezettség ügye ez idő szerint a tanulmányozás stádiumában van s ennek befejeztével szívesen fogok annak gyakorlati megvalósításával foglalkozni.”

Úgy ez a kijelentés, valamint a tankötelezettség érdekében az ország törvényhatóságait megmozgató eddigi tevékenység is kötelezi egyesületünket, hogy az e kérdéssel való foglalkozást jövő évi munkatervébe felvegye, a véleményadásra készen álljon.

4. A *drezdai nemzetközi egészségügyi kiállításra* elküldöttünk lapunkból egy teljes sorozatot (I—XII. évf.) és 1—1 Évkönyvet.

II.

1. *Fizetésügyünkkel* két rendkívüli közgyűlés foglalkozott, amelyek közül a november 26-án tartott elhatározta,**) hogy Egyesületünk részt vesz a gyógypedagógiai tanárok I. országos kongresszusán (1910. nov. 26.***), egyakarattal hozzájárul annak határozati javaslatához és az annak szellemében készült emlékiratot magáévé teszi.

Ugyanez a közgyűlés felhatalmazta a választmányt, hogy a

*) A határozat napja és a jegyzőkönyv pontja.

**) V. ö. M. S. O. XIII. évf. (1911.) 1. sz. 27. l.

***) V. ö. M. S. O. XIII. évf. (1911.) 2—24. l.

kongresszus végrehajtó bizottságába, Egyesületünk képviselőjére, 5 tagot küldjön.

Egyesületünk közreműködésének méltánylását láttuk abból, hogy a *kongresszus* 8 tagú *tisztikarába* tagjaink sorából választotta alelnökül Klis Lajost, titkáruul Gönczi Gyulát és Simon Józsefet, előadónul Egyesületünk titkáráat.

A *kongresszust előkészítő* 7 tagú *bizottságban* 2 egyesületi tag vett részt: Istenes Károly és Egyesületünk titkára. Azonkívül Szabady Géza tagtársunk készítette az emlékirat mellé szükséges táblázatokat.

Köszönettel említem fel, hogy dr. Bihari Károly kartársunk — aki az emlékiratot szerkesztette és aki szintén egyik tagja volt a 7-es bizottságnak — Egyesületünk érdekében, velünk egyetértve, munkálkodott.

A kongresszus eddigi eredményeül tekinthetjük Zichy J. gróf V. K. M.-nek folyó évi május 19-iki képviselőházi ígéretét,*) melynek értelmében státusunk rendezését — alapul véve az 1909-iki költségvetési létszámot — az 1912., 1913. években, két egyenlő részletben kívánja végrehajtani; a XI. fizetési osztályban 16 állás marad a nem szakképesített és az ideiglenes minőségű egyének részére; az új állások a XI. fizetési osztályba szerveztetnek ugyan, de a szakképesített, véglegesített tanerők állásai egy év. multán a X. fizetési osztályba fognak átszerveztetni; a 600 koronás igazgatói pótlékok a jövőben fizetés természetével birnak és így a nyugdíjba beszámíttatnak.

2. A *nyugdíjügyre* vonatkozó javaslat elkészítésére Szentgyörgyi Gusztáv tagtársunk, Egyesületünk jegyzője, vállalkozott. Dolgozata az 1911. június 28-iki választmányi gyűlés határozata értelmében további eljárásra a győgyepedagógiai tanárok kongresszusa végrehajtó bizottságához fog küldetni.

3. Az „*Országos Polgári Iskolai Egyesület*“ fizetésrendezésügyben indított országos mozgalmához való csatlakozásra kérte Egyesületünket (95/1910.), amit készséggel fogadtunk. Ez együttműködés értékelését illetőleg utalok az O. P. I. E. érdemes titkárának, Volenszky Gyulának kongresszusi felszólalására (lásd ott). Hasonlóképen hivatalos levéllel meghivattunk a szóban levő Egyesületnek épen ma és holnap Budapesten tartandó XVI. közgyűlésére (63/1911.) amelyen Szabady Géza és Szentgyörgyi Gusztáv tagtársaink képviselik Egyesületünket.

4. A *sajtót* — gyűléseink meghívójának elküldésével — esetről-esetre tájékoztattuk.

III.

1. A *siketnémaák védelme* tárgyában várjuk a Nemzetközi Büntetőjogi Egyesület magyar csoportja választmányának intézkedéseit.

2. A *Cházár András utca* ügye — alelnökünk hosszas betegsége miatt — elintézés alatt áll. Kértük azonban Egyesületünk bizalmi férfait és közvetítésükkel kartársainkat, hogy ez ügyben kezdjék meg az előkészítő munkálatokat. Tudtommal eddig két helyen remélhetjük

*) V. ö. M. S. O. XIII. évf. (1911.) 6. sz. 112. l.

e szép eszme közeli megvalósulását. Ungvárt Scholtz Lajos tagtársunk, Pozsonyban az intézet építő-bizottsága terjesztettek e tárgyban indítványt a tanácshoz. Hiszem, hogy a példa hatni fog!

3. A magyar siketnéma-oktatás könyvészetének (bibliografia) összeállítása — amit t. elnökünk volt szíves magára vállalni — munkában van és legkésőbb a jövő évi közgyűlésünkig elkészül.

IV.

1. Illő, hogy ezúttal is kifejezzem hálánkat azok iránt, akik bennünket céljaink elérésében segítettek.

Batthyány Tivadar gróf orsz. képviselő, mint az Á. T. O. E. elnöke a kongresszuson, *Szebeny Antal* dr. orsz. képv. 1910. december 15-én a képviselőház pénzügyi bizottságában szólaltak fel ügyünk érdekében.

2. *Preszly Elemér* dr., a váci kerület orsz. képviselője 1911. január 11-én interpellációt intézett a V. K. M.-hez státusunk rendezése tárgyában s egyúttal rámutatott összes sérelmeinkre.*)

Egyesületünk választmánya február 27-iki gyűlésének határozatából köszönő levelet küldtünk Preszly E. dr.-nak (22/1911.) és kértük őt ügyünk további támogatására. Jelenthetem, hogy Preszly E. dr. a vallás- és közoktatásügyi tárca 1911. évi költségvetésének részletes tárgyalásakor (1911. jun. 16.) újra felszólalt, kérte státusunk és címkérdésünk rendezését.**)

3. *Vizy Ferenc* a „Nemzeti Iskola“ f. é. 17., 18. és 20. számába irt cikksorozatában (20. sz. 4. lap) foglalkozott ügyünkkel nagy megértéssel.

4. A „Balatoni Szövetség“ közbenjárására a Balatonalmádi Fürdő Részvénytársaság egyesületünk tagjainak fürdőkedvezményt biztosított. Köszönet érte a R. T.-nak és Óvári Ferenc dr. orsz. képviselőnek. V. ö. M. S. O. XIII. évf. (1911.) 6. sz. 113. l.

5. Köszönettel említem fel, hogy ungvári kartársaink, közgyűlésünk ott tartására vonatkozó mult évi szíves meghívásukat a f. évben megismételték. Egyesületünk választmánya azonban ez évben Sopront látta alkalmasabbnak közgyűlésünk helyéül.

Kedves kötelességemnek tartom továbbá, hogy megemlékezzem Egyesületünk *bizalmi-férfiairól*, akik igen megkönnyítik az Egyesület vezetőségének a tagok összességével való gyors és eleven érintkezését: amidőn munkálkodásuknak méltánylását ajánlva a T. K.-nek, megemlítem, hogy ez intézményt — Egyesületünk példájára — az O. P. I. E. is meghonosította.

Hogy a kartársi együttértésnek eszméjét mily nagy mértékben szolgálja és fejleszti Egyesületünk, annak legszebb bizonyítéka az a szeretet, amellyel soproni kartársaink bennünket gyűlésünk tartására ide hívtak; az a körültekintő, gondos figyelem, amellyel itt tartózkodásunkat kellemessé teszik.

*) V. ö. Budapesti Közlöny 1911. 9. sz. (jan. 12.)

**) V. ö. Budapesti Közlöny 1911. 137. sz. (jun. 17.)

Mult évi közgyűlésünk óta elintéztünk 1910-ben 56, 1911-ben 75 drb. iktatott iratot (131). Végül jelentem, hogy Egyesületünk tíz éves történetének főbb adatait összeállítottam és azokat, ha a T. K. megengedi — esetleg kivonatosan — e jelentésem után ismertetem.

*

Tisztelt közgyűlés! Ez ősi városban, ahol *Széchenyi*-emlékét méltó kegyelettel őrizik, bizonyosságot tehetünk arról, hogy a „legnagyobb magyar“-nak egyik legszebb gondolatát: *A vállvetett munkára való egyesülést* mi is megértettük; megértettük és megvalósítottuk — épen a magyar siketnéma-oktatás százéves ünnepére való készülődés közepette.

Oktatásügyünk történetében — a siketnémák tanítási kötelezettségének törvénybe iktatásával — új korszakra virradunk.

Mindazok a célok, amelyeket Egyesületünk maga elé tűzött, fokozott munkálkodást rónak reánk.

A sors kegyének tartom, biztató jelnek tekintem, hogy e X. közgyűlésünket Sopronban tarthatjuk, mert itt megihlet bennünket Széchenynek tette sarkaló, alkotásra buzdító nagy szelleme.

Ez ünnepélyes órában lelkemből óhajtom: legyen Egyesületünk időtlen-időig a magyar siketnéma-oktatásügy fejlesztését, felvirágoztatását célzó tudományoknak szentelt csarnoka; legyen eleven megtestesülése a kartársi együttérzésnek; legyen erős, hódíthatatlan vára a tagjai erkölcsi érdekeinek, társadalmi és anyagi helyzetének gondozására és javítására irányuló munkálkodásnak!

Magyarok Istene! Add, hogy úgy legyen!

Szerkesztői jelentés.

Irtá és felolvasta a S. T. O. E. 1911. június 29-én és 30-án Sopronban tartott X. évi rendes közgyűlésén **Kegler Ferenc**, az egyesület hiv. lapjának a szerkesztője.

Tisztelt Közgyűlés!

Gönczi Gyula t. tagtársunk — aki Egyesületünk három ízben megnyilvánuló bizalmából 1908. év augusztus havától kezdve szerkesztette a „Magyar Siketnéma-Oktatást“ — a folyó évi február hóban — a választmány sajnálatára — lemondott szerkesztői tisztségéről. Egyesületünk választmánya febr. 27-i gyűlésén (20/1911. XIV. p.), lapunk ügyrendjében írt joga alapján (60/1905. jkv. IV. p. 15. §.*) — mai közgyűlésünkig rám, mint az Egyesület titkárára bízta lapunk szerkesztését.

E négy hónap alatt 5 számot szerkesztettem: a márc.—ápr. (3—4. sz.), május június és július haviakat.

Nem akarok, eléje vágni a T. K. jogos bírálatának és azért a lapnak tartalmát abból a nézőpontból nem is boncolgatom. De egy dolgot nem hallgathatok el és ez az, hogy Stern O. értékes német fonetikai művét — Váradai Zsigmond tagtársunktól magyarra lefordítva — lapunk mult évi 9. számában elkezdtük közreadni.

* A lap ügyrendjét l. M. S. O. VII. évf. (1905.) 12. sz. 236—8. l.

Kötelességemnek tartom megemlíteni, hogy buzdító kérésem visszhangjaként t. kartársaim többfelől jöttek vállalkozásomat támogatni. Többeknek adósuk is vagyok cikkeik közlésével, mert a köteles egy iven felül — anyagiak miatt — nem terjeszkedhettem.

Fogadják ezúttal is köszönetemet mindazok, akiket az illet. A lapnak 12 évfolyambeli (1899—1910.) anyagához való hozzáférhetést igen megkönnyítené a cikkeket szakonkénti csoportosításban feltűntető kimutatás, amelyet kérésemre Wolkóber János t. tagtársunk volt szíves összeállítani. Eddig azonban — a már mondott okból — ezt a kimutatást sem közölhettem.

Szándékoztam az intézetben rendelkezésre álló szaklapok felől tájékozódni, hogy azoknak figyelemmel kíséréséről — munkafelosztással — gondoskodhassam.

Hasonlóképen szerettem volna „szakirodalmi szemle“ című rovatunknak — eddigi meglehetősen egyoldalú irányát — a különböző országok szakirodalmának ismertetésével változatosabbá, tanulságosabbá tenni és e célból az eddig nem ismert, nem járatott külföldi szaklapoknak akár csere-, akár megrendelés útján való megszerzéséről — tekintetbevé az egyes intézetek viszonyait — gondoskodni.

Az idevonatkozó tájékoztató kimutatás azonban egyik-másik intézetből még nem jött vissza. E tervemet tehát — a különben is rövid idő alatt — nem valósíthattam meg.

A „*Pedagógiai megfigyelések*“ című rovat felújításával, állandóvá tételével arra törekedtem, hogy lapunkat minél szorosabb kapcsolatba hozzam a gyakorlati élettel. Erős a meggyőződése, hogy ha e rovatot valamennyien műveljük, az valódi kincsesbányája lesz szakirodalmunknak.

Több *kiadóhivatallal* közöltem lapunk címét, célját, hogy pedagógiai, vagy bennünket különösebben érdekelhető kiadványaikat megemlítés (esetleg ismertetés) céljából megküldhessék lapunknak. Ezzel egyrészt a lap változatosságát céloztam és ez irányban is iparkodtam lapunk olvasóinak az érdekeit szolgálni, másrészt a M. S. O. ismeretebbé tételére is gondoltam.

A lapnak juniusi számában „Beküldött könyvek“ című rovata mutatja e kezdeményezésem eredményét. (Néhány — időközben — beküldött könyv a lap júliusi számából kiszorult.) Ez a rovat egyúttal az így alakulandó szerkesztőségi könyvtárnak alapleltára is lehet. Tekintettel Egyesületünk 10 éves fennállására, — röviden bár — de meg kell emlékeznem lapunk történetéről is.

A lapot *Gyógypedagógiai Szemle* (a siketnémák, vakok, hülyék, gyengeelméjűek, dadogók és hebegők oktatásával foglalkozók havi szakközlőnye) címen 1899-ben Németh László és Váradi Zsigmond indították meg. 1904. januártól: „*Szemle*“, — 1906. januártól: „*Magyar Siketnéma-Oktatás*“ a lap címe. A szerkesztést és kiadást — a lap alapításától kezdve — Németh L. és Váradi Zs. végezték 1903. augusztusig. Ekkor Németh L. felelőssége mellett egy szerkesztő-bizottság (Borbély Sándor és Ákos István) vette át a szerkesztést és kiadást, mely állapot 1905. július 1-ig tartott. Ettől kezdve a felelős szerkesztő

meghagyása mellett a Siketnéma-intézeti Tanárok Országos Egyesülete-é lett a lap. 1908. aug.-tól 1911. márc.-ig Gönczi Gyula volt a lap felelős szerkesztője.

*

A lap ügyrendje 21. szakaszának rendelkezését teljesítve, jelentem, hogy lapunkat most 250 példányban nyomtatjuk, a lapnak 114 előfizetője van; küldünk 22 tisztelet- és 10 cserepéldányt, melyeknek rendezését megkezdettem.

Lapunk egyes évfolyamaiból a következő számú példányok vannak:

I. évf. (1899.)	9	V. évf.	62	X. évf.	62
II. "	15	VI. "	70	XI. "	63
III. "	9	VII. "	63	XII. "	76
IV. "	9	VIII. "	56	XIII. " félév.	93
		IX. "	51		

Ezekon kívül van minden évfolyamból néhány csonkapéldány. Kérem e jelentésem tudomásul vételét.

Adatok

a „Siketnéma-intézeti Tanárok Országos Egyesületé“-nek 10 éves történetéhez.

Irta és felolvasta az Egyesületnek 1911. évi június 29. és 30-án Sopronban tartott X. rendes közgyűlésén **Kegler Ferenc** egyesületi titkár.

1901. január 20-án Pertik Gyula, a siketnémák váci kir. orsz. intézetének tanára, a „szervezők nevében“ meghívta a középponthoz közel lévő siketnéma-intézetek tanári testületeit az egyesület alapítása ügyében tartandó tanácskozásra.

1901. február 2-án a váci intézetben megtartott tanácskozásban a budapesti, kecskeméti és váci intézet testületeiből szám szerint 26-an vettek részt és valamennyien egyetértve, *elhatározták az egyesület megalakítására szükséges országos mozgalom megindítását*, az alakuló-gyűlés munkájának végzésével megbízták *Pertik Gyula*, *Bihari Károly* és *Gácsér József* váci kartársakat.

1901. március 15-én küldötte szét *Pertik Gyula* „az előkészítő bizottság nevében“ az egyesületnek *„1901. ápr. 3-án délelőtt 11 órakor a siketnémák váci kir. országos intézetének tanácstermében tartandó alakuló közgyűlésére“* szóló meghívókat. (1/1901. sz.)

Az alakuló közgyűlésen (1901. ápr. 3.), melynek elnöke *Pertik Gyula*, előadója *Bihari Károly*, jegyzője *Várad Zsigmond* lett, valamennyi hazai siketnéma-intézet képviselve volt; megállapított az Egyesület *alapszabályzata* és megválasztott elnökül *Schäffer Károly*, alelnökül *Pertik Gyula*, titkáru *Bihari Károly*, pénztárosul *Zádor Endre*, jegyzőül *Klug Péter*; választmányi tagul: *Taritzky Ferenc*, *Borbély Sándor*, *Németh László*, *Együd Lajos*, *Klis Lajos*, *Klinda Kálmán*, *Nécsey János* és *Hercsuth Kálmán*. (4/1901.)

Az első választmányi gyűlés 1901. dec. 29-én volt Vácott. (1/1902.)

1902. március 24-én a siketnémák budapesti áll. intézetében rendkívüli közgyűlést tartott az Egyesület „fizetésügyünkben szenvedett sérelmeink (11660/1902. sz. min. r.) és azok orvoslási módjának megállapítása“ tárgyában. (28/1902.)

Itt jelentetett be, hogy a m. kir. belügyminiszter az Egyesület alapszabályzatát 1901. okt. 15-én kelt 53936/1901./V—a. sz. jelzésű rendeletével jóváhagyta. (25/1902.)

1902. október 18-án a siketnémák váci kir. orsz. intézete 100 éves fennállásának ünnepe keretében tartotta Egyesületünk I-ső rendes közgyűlését (Diszközgyűlés 33/1902.)

Az Egyesület első évi működését ismertető „Titkári jelentés“ a „Gyógypedagógiai Szemle“ V. évf. (1903.) 1. sz. 14—17. l. olvasható.

A II. rendes közgyűlés 1903. június 1-én volt Temesvároth. (15/1903.) V. ö. Gyógyp. Sz. V. évf. 7. sz. 134—136. l.

Az Egyesület állapotáról és működéséről szóló „Titkári jelentés“, „A közgyűlési jegyzőkönyv egész szövege“, az „Évi felterjesztés“, továbbá a közgyűlésen tartott 2 értekezés (1. Dr. Szana Sándor: „Az iskolaköteles korban levő gyermekek internátusban való gondozásának higiéniaja.“ 2. Wentzel (Tar) József: „Újabb törekvések a siketnémák nyelvoktatása terén.“), úgyszintén „Kivonat az Egyesület alapszabályaiból“ és „Nyugtázás a Hill-szoborra történt gyűjtésről“ olvasható a *Bihari Károly* titkártól szerkesztett, az Egyesülettől kiadott 1903-iki *Évkönyvben*.*)

A III. rendes közgyűlést Szegeden tartotta az Egyesület 1904. május 22-én és 23-án. (49/1904.) V. ö. *Évkönyv**) 1904. Kiadja a S. T. O. E. Szerkesztette Bihari Károly titkár. (Tartalma: Az Egyesület tagjainak névsora 3. l. I. Kivonat az Egyesület alapszabályaiból 5. l. II. Az Egyesület állapota és működése. Jegyzőkönyv 6. l. Elnöki megnyitó beszéd 21. l. Titkári jelentés 1903—904. évről 28. l. III. A siketnémák megvédéséről: Falta Marcel dr. 31. l. IV. Kölcsönhatás az általános pedagógiai és a siketnémák oktatásmódja között: Gácsér József 43. l. V. A nyelvoktatásról: Völker József 54. l. Az Egyesület vezetősége 64. l. Továbbá: „Szemle“ II. évf. (1904.) 6. sz. 93—106. és 113—115. l. U. o. 7. sz. 120—131. l., 8. sz. 138—143. l. 1904. évi felterjesztés. U. o. 8. sz. 133—138. l.

A IV. rendes közgyűlés 1905. június 11-én és 12-én Budapesten tartott. (37/1905.) V. ö. „Szemle“ a S. T. O. E. hivatalos lapja VII. évf. (1905.) 7—8. sz. 115—145. l.

Az V. rendes közgyűlés Fiumében, 1906. július 3-án és 4-én volt. (113/1906.) V. ö. „Magyar Siketnéma-Oktatás“, a S. T. O. E. hivatalos lapja VIII. évf. (1906.) 8—9. sz. 169—196. l.

A VI. rendes közgyűlés helye Kolozsvár, ideje 1907. július 3—4. napja vala. (79/1907.) V. ö. M. S. O. IX. évf. (1907.) 7—8. sz. 117—152. és 9—10. sz. 165—171. l.

1908. április 14-én Vácott rendkívüli közgyűlése volt az Egyesületnek. (57/1908.) Az itt elfogadott Emlékiratnak három pontja:

*) Ez Évkönyvekből még néhány példánya van az Egyesületnek. Áruk darabonként, bérmentes küldéssel, 50 fillér.

I. Cim- és nyugdíjügyünk. II. Tanárképzésünk. III. Fizetésügyünk. „A siketnémák tanítási kötelezettségéről és a siketnémák intézeteinek anyagi ellátásáról” szóló törvényjavaslat-tervezet” szintén e közgyűlésből folyólag terjesztetett a V. K. M. elé, adatott be a képviselőházhoz. V. ö. M. S. O. X. évf. (1908.) 4—5. sz. 49—56. l., 6—7. sz. 73—98. l. és 10. sz. 142—143. l.

A VII. rendes közgyűlés 1908. június 29-én Vácott tartott. (176/1908.) V. ö. M. S. O. X. évf. (1908.) 8—9. sz. 108—113. l.

1908. november 1-én a Státuszrendezés tárgyában tartott *rendkívüli közgyűlést* az Egyesület. (168/1908. V. ö. M. S. O. XI. évf. (1908.) 11. sz. 163—4. l.

A VIII. rendes közgyűlést 1909. júl. 3-án és 4-én Eger városában tartottuk. (160/1909.) V. ö. M. S. O. XI. évf. (1909.) 8—9. sz. 133—165. l.

A IX. rendes közgyűlést — tekintettel Klis Lajos egyesületi örökös tb. elnöknek 25 éves szolgálati jubileumára — *Budapesten* tartotta az Egyesület 1910. június 28-án és 29-én. (88/1910.) V. ö. M. S. O. XII. évf. (1910.) 7—8. sz. 111—132. l. 9. sz. 135—146. l.

1910. szeptember 24-én Vácott — a Cházár András ünnepélyvel kapcsolatban — *rendkívüli közgyűlése* volt az Egyesületnek (91/1910.) az *alapszabályzatnak* a választmányi tagok számának emelése céljából való *megváltoztatása* és a *fizetésrendezés* tárgyában. V. ö. M. S. O. XII. évf. (1910.) 10. sz. 174—5. l.

1910. november 26-án újra *rendkívüli közgyűlést* tartott az Egyesület Budapesten (112/1910.), hogy — a siker érdekében — a helyzetnek és az eseményeknek ismertetése által *biztosítsa az Egyesületnek egységes állásfoglalását, a gyógypedagógiai intézetek tanárainak* a státuszrendezés ügyében ugyanaz nap tartott *kongresszusára*. V. ö. M. S. O. XIII. évf. (1911.) 1. sz. 2—27. l. Továbbá: „A magyar gyógypedagógiai tanárok Budapesten 1910. nov. 26-án tartott orsz. kongresszusának jegyzőkönyve és naplója.” Kiadja a kongresszus végrehajtó bizottsága.

A X. rendes közgyűlés Sopronban 1911. június 29-én és 30-án tartott. V. ö. M. S. O. XIII. évf. (1911.) 8—9. sz.

A közgyűléseknek különböző helyeken való tartásával arra törekedett az Egyesület, hogy a közfigyelmet oktatásügyünkre terelve, az illető intézetnek minél több barátot szerezzen.

Az Egyesület vezetőségét — a választás napjának megemlékezésével — a következő kimutatás tünteti fel:

1901. április 3.

Elnök: Schäffer Károly
Alelnök: Pertik Gyula
Titkár: Bihari Károly
Jegyző: Klug Péter
Pénztárnok: Zádor Endre

Klis Lajos
Klinda Kálmán
Nécesy János
Hercsuth Kálmán

1902. október 18.

Választmányi tagok:
Taritzky Ferenc
Borbély Sándor
Németh László
Együd Lajos

Elnök: Klis Lajos
Alelnök:
Titkár: Bihari Károly
Jegyző: Markovits Árpád
Pénztárnok: Zádor Endre

Választmányi tagok:

Borbély Sándor
 Taritzky Ferenc
 Németh László
 Schäffer Károly
 Gácsér József
 Wentzel József
 Stancel János póttag
 Nagy Péter „

Számvizsgálók:

Szotfrid József
 Völker József
 Válek János

1903. június 1.

Elnök: Klis Lajos
 Alelnök: Németh László
 Titkár: Bihari Károly
 Jegyző: Markovits Árpád
 Pénztárnok: Zádor Endre

Választmányi tagok:

Borbély Sándor
 Schäffer Károly
 Gácsér József
 Taritzky Ferenc
 Wentzel József
 Váradi Zsigmond
 Klug Péter póttag
 Stancel János „

1904. május 23.

Elnök: Klis Lajos
 Alelnök: Németh László
 Titkár: Bihari Károly
 Jegyző: Vatter Ferenc
 Pénztárnok: Nagy Péter

Választmányi tagok:

Schäffer Károly
 Váradi Zsigmond
 Borbély Sándor
 Wentzel József
 Klug Péter
 Gácsér József
 Stancel János póttag
 Völker József „

Számvizsgálók:

Markovits Árpád
 Szotfrid József
 Válek János

1905. június 12.

Elnök: Klis Lajos
 Alelnök: Németh László
 Titkár: Deschensky Ferenc
 Jegyző: Vatter Ferenc
 Pénztárnok: Nagy Péter

Választmányi tagok:

Borbély Sándor
 Bihari Károly
 Klug Péter
 Gácsér József
 Váradi Zsigmond
 Medgyesi János
 Völker József póttag
 Istenes Károly „

Számvizsgálók:

Markovits Árpád
 Szotfrid József
 Válek János

Szerkesztő: Németh László

1906. július 3.

Örökös tiszteletbeli elnök:
 Schäffer Károly.

Elnök: Klis Lajos
 Alelnök: Klug Péter
 Titkár: Deschensky Ferenc
 Jegyző: Vatter Ferenc
 Pénztárnok: Nagy Péter

Választmányi tagok:

Borbély Sándor
 Bihari Károly
 Váradi Zsigmond
 Gönczi Gyula
 Völker József
 Wentzel József
 Scholtz Lajos póttag
 Palatinus N. Károly „

Számvizsgálók:
(1906. júl 4.)

Szotfrid József
 Markovits Árpád
 Válek János

Szerkesztő: Németh László

1907. július 4.

Elnök: Klis Lajos
 Alelnök: Klug Péter
 Titkár: Deschensky Ferenc
 Jegyző: Scholtz Lajos
 Pénztárnok: Nagy Péter

Választmányi tagok:

Borbély Sándor
 Váradi Zsigmond
 Gácsér József
 Bihari Károly
 Gönczi Gyula
 Völker József
 Wentzel József póttag
 Palatinus N. Károly „

S z á m v i z s g á l ó k :

Erdős István
Mlinkó István
Szotfrid József

Szerkesztő: Németh László

1908. június 29.

Elnök: Németh László
Alelnök: Gácsér József
Titkár: Kegler Ferenc
Jegyző: Szentgyörgyi Gusztáv
Pénztárnok: Nagy Péter

V á l a s z t m á n y i t a g o k :

Borbély Sándor
Dr. Bihari Károly
Szotfrid József
Váradi Zsigmond
Völker József
Krupa Pál
Plichta Béla póttag
Govrik Béla „

S z á m v i z s g á l ó k :

Mlinkó István
Puha László
Scholtz Lajos

Szerkesztő: Gönczi Gyula

1909. július 4.

Örökös tiszteletbeli elnök: Klis Lajos

Elnök: Németh László
Alelnök: Gácsér József
Titkár: Kegler Ferenc
Jegyző: Szentgyörgyi Gusztáv
Pénztárnok: Völker József

V á l a s z t m á n y i t a g o k :

Borbély Sándor
Klug Péter
Mlinkó István
Nagy Péter
Szotfrid József
Váradi Zsigmond
Plichta Béla póttag
Govrik Béla „

S z á m v i z s g á l ó k :

Palatinus N. Károly
Medgyesi János
Rédiger Károly

Szerkesztő: Gönczi Gyula.

1910. június 29.

Elnök: Klis Lajos
Alelnök: Gácsér József
Titkár: Kegler Ferenc
Jegyző: Szentgyörgyi Gusztáv
Pénztárnok: Völker József

V á l a s z t m á n y i t a g o k :

Németh László
Borbély Sándor
Klug Péter
Nagy Péter
Mlinkó István
Szotfrid József
Schulmann Adolf póttag
Váradi Zsigmond „

S z á m v i z s g á l ó k :

Medgyesi János
Palatinus N. Károly
Rédiger Károly

Szerkesztő: Gönczi Gyula

Az I. rendes közgyűlésen (jz kv. 2. p.) megállapított az Egyesület *Ügyrendje*. V. ö. M. S. O. XI. évf. (1909.) 2. sz. 33—35. l.

A IV. rendes közgyűlésen (jz kv. 2. p.) az Egyesület *átvevén a „Szemle” című szaklapot* Németh László szerkesztőtől, illetve a szerkesztő-bizottságtól, az 1905. nov. 11-iki választmányi gyűlés (66/1905.) a lap számára is készített *ügyrendet*. V. ö. M. S. O. VIII. évf. (1905.) 11. sz. 236—238. l. A lappal területet szerzett az Egyesület a hazai szakirodalom művelésére és — a lehetőséghez képest — a külföldi irodalom ismertetésére.

Az 1903. nov. 19-iki választmányi gyűlés (28/1903. jz kv. 6. p.) elhatározta, hogy a napirendre kerülő ama kérdéseket, amelyek a kartársak egyetemét érdeklik: érdemleges tárgyalás alá vétel előtt, hozzászólásra közli az intézetek tanári testületeivel.

A testületekkel való összeköttetés bensőbbé tétele céljából 1905-ben *bizalmi férfiak* választását kérte az Egyesület. (1905. nov. 11. jz kv. IV. a) p. 22—25.)

Különösen behatóan foglalkozott az Egyesület még az *osztálylétszám, a siketnémák jogvédelme, a szolgálati pragmatika, a növendékekről kiállítandó orvosi vélemények, a szakmunkák támogatása* ügyével.

Ismertette a siketnémák oktatását a naptárakban; felajánlotta segítő munkálkodását a „Szeretet” Gyengeelméjűeket és Siketnémákat Gyámolító Orsz. Egyesületnek; mozgalmat indított, hogy minden városban, ahol siketnémák számára intézet van: nevezzenek el egy utcát vagy teret a magyar siketnéma-oktatás nagy apostoláról, Cházár Andrásról.

Felkérte a) Klis Lajos egyesületi elnök, örökös tb. elnököt a magyar siketnéma-oktatás könyvészetének (bibliografia) összeállítására (munkában van);

b) Adler Simont a siketnéma-oktatás első művének — Juan Pablo Bonet: A betűknek elemeikre való felbontása és a némák beszédre való tanításának művészete. Madrid, 1620.*) — lefordítására. Kiadatott a M. S. O. IX. évf. (1907.) mellékleteként;

c) Váradi Zsigmondot Stern Ottó stadei siketnéma-intézeti tanár: „A mássalhangzók (konzonánsok) kifejlesztése a siketnémák I. (artikulációs) osztályában” című művének lefordítására. Közlése megkezdődött a M. S. O. XII. évf. (1910.) 9. sz. 146. l., most is (1911. jun. 29.) folyamatban van; külön is kiadatik.

Hogy ügyünkre az ország figyelme fokozott mértékben is felhívassék, gondoskodott az Egyesület arról, hogy egy-egy országgyűlési képviselőt megnyerjünk a Házban (pénzügyi bizottságban) alkalmas időben való felszólalásra.

Feljegyezzük itt, hogy *Becsey Károly dr., Csizmazia Endre dr., Hock János, Nagy Dezső dr., Preszly Elemér dr., Vízzy Ferenc* orsz. képviselők készséggel vállalkoztak a siketnéma-oktatásügy védelmére, támogatására.

A tagok számát — alapítástól fogva -- ez a számsor mutatja: 36, 42, 44, 58, 72, 86, 96, 113, 120, 120, 141.

*

Átlapozva az Egyesületnek 10 évi iratait és jegyzőkönyveit, lapját és Évkönyveit, állíthatom, hogy a S. T. O. E. nagy hivatásszeretettel, tudásának legjavával, a nemes üggyhez méltó önzetlenséggel, jogainkhoz való törhetetlen ragaszkodással, mindenkor igyekezett céljait megvalósítani.

*

Ha eljő az idő, amidőn minden tekintetben teljes megértéssel találkozunk, ha a magyar siketnéma-oktatás története jogrendjében a megbomlott egyensúly helyreáll, akkor ez az Egyesület elmondhatja: „Kötelességemet jól teljesítettem.” És ez időnek el kell jönie! Az igazság napjának — hosszú borongás után bár — fel kell ragyognia!

Oh! bár lelkem nemes heve, ügyünknek nagy szeretete túlszárnyalna e falakon, túl bérceken és ormokon s csodás hangon úgy mondhatnám, hogy mindenütt meghallhatnák s velem együtt megfogadnák új tizedünk nagy jelszavát: *Ember, küzdj és bizva bizzál!* K.

A beszédtanítás és a reáltárgyak egymásra utaltsága.

Irta és a S. T. O. E. 1911. évi június hó 30-án Sopronban tartott X. évi rendes közgyűlésén felolvasta **Takáts Gyula.**

Ha a szaklapokat forgatjuk, alig találunk egy-egy számot, amelyben a beszédtanításról, avagy a reáltárgyakról szó ne essék. Nem arra enged-e következtetni e jelenség, hogy úgy a beszédtanítás, mint a reáliák eredményességén fordul meg a siketnémák kiképzése? Avagy nem azt bizonyítja eme folytonos megbeszélésnek és megvitatásnak kitett két tényező, hogy ez az a lépcső, amelyen felhaladva, gyermekeink visszatérhetnek abba a társadalomba, amelyből a sors mostohasága folytán kiestek? Sok boncolásnak lett már e kérdés alávetve. Szét lett ez szedve a legapróbb részletekre s megvitatva. De mivel nincs olyan rakott szekér, amelyre még néhány villával ne férne: én legalább nem tudok egy annyira megvitatott tárgyat elképzelni, amelyhez hozzászólni ne lehetne.

I.

Nézzük már most, elsajátítják-e növendékeink ama ügyességet, hogy az előbb említett lépcsőn felhaladni tudjanak?

Oktatásunk végecélja ugyanis az, hogy növendékeink a társadalomban szilárdan megállják helyüket és ott ismereteik és képzettségüknel fogva érvényesülni tudjanak.

Bármily szorgalmas legyen a kis méhecske, ha más kaptárba, más társadalomba téved, ott nem fogadják be. Ha azonban egy kis mézes vízzel megpermetezem és ezáltal eltüntetem a két társadalom közti különbségeket, akkor ledől a válaszfal és szívesen fogadják. A siketnémát is, hogy a társadalom befogadja, a befogadásra előbb alkalmassá kell tennünk, őt is meg kell permeteznünk — a hangbeszéddel. A hangbeszéd fogja ledönteni ama válaszfalat, amely az érzékűek és a siketnémák világa között fennáll. Van ugyan sok siketnéma, akit a hangbeszéd nélkül is befogad a társadalom. Miért teszi ezt? Vagy azért, mert sajnálkozik felette, vagy pedig azért, mert érdekes, speciális egyénnek tekinti, akivel szemben azonban mindig bizonyos tartózkodással viseltetik. Hogy pedig a siketnémák e címen úgyszólván csak kegyelemkenyíren élő, megtűrt tagjai legyenek a társadalomnak, nem kívánatos. Ellenkezőleg! Képzettségüknel, értelmességüknel fogva legyenek annak számottevő tényezői. Kettős munkát végzünk ezzel: egyrészt felszabadítjuk a társadalmat attól a tehertől, hogy a falu bolondját — mert hogy a legtöbb nevelésben és oktatásban nem részesült siketnéma azzá válik, ismeretes — eltartania kelljen, másrészt pedig a társadalomra nézve elveszett, sőt mondjuk terhes anyagból hasznos, önmagát eltartani tudó polgárt nevelünk.

Ezt azonban csak úgy érhetjük el, ha növendékeinket is olyan ismeretekkel — vagy tekintve a leküzdendő nehézségeket, — közel hasonló ismeretekkel látjuk el, amelyekkel az érzékűek is rendelkeznek, illetve azokkal, amelyekre a mindennapi életben lépten-nyomon szükségük leend. Mindenekelőtt tehát ismerniök kell környezetük

kifejezési eszközét, a szó szoros értelmében vett beszédet. Távolság áll tőlem a gondolat, hogy bírálatot mondjak, sok esetben azonban az intézetben tanított beszéd nem egyezik a valódi, a reális élet beszédjével. Így gyakran megtörténik az, hogy a növendék kilépve az intézetből, az életben reá nézve, egy csaknem teljesen idegen beszédmodorral találkozik, amelyet, hogy a társadalomban érvényesülhessen, neki is ismernie, elsajátítania kell. Nem a tájszólásos, nem az úgynevezett piaci beszédet értem alatta, amely tele van olyan kifejezésekkel, amelyek nem éppen a gyermeknek való, de értem alatta azt a beszédmodort, amelyet egymással társalogva, mi is használunk. A cél érdekében tehát a mindennapi élet kifejezéseihez is kell alkalmazkodnunk. Nagyon helyes, ha az utazásról beszélgetve, a növendékek ilyen kifejezéseket is tanulnak: „Melyik vonat indul Győr felé?” „Merre van kérem a női szakasz?” Valamennyit utazáskor alkalmazni tudja. Látja a beszéd gyakorlati értékét s annak hasznos voltát, amiképpen elgondolja, hogy jelelés által mily nehézségekbe ütközött volna az előbbi kérdések feladása.

Ez azonban még nem elégséges. A gyakorlatiaság szempontjából nagyon fontos továbbá, hogy az ilyen alkalmakkor érvényben levő általános szokásokra is kiterjeszkedjünk. A növendék ugyanis megtanulja ezt a kifejezést: „Kérek egy III. osztályú jegyet Győrbe.” De éppen abban az időben, amikor ő utazik, mint karácsonykor, húsvétkor, a gyakorlati alkalmazásnál alighanem csalódás fogja érni. A tolongás és a sok munkától türelmetlenné vált pénztáros valószínűleg reá mordul, ha hosszúra nyújtja mondókáját. Neki is az érzékienekhez asszimilálnia kell, neki is az általános szokásnak hódolva, így kell kérnie a jegyet: „Győr harmadik.” A tanítás folyamán az ily rövidített, de a valóságnak teljesen megfelelő és gyakorlatilag is használatos szólásformákra is ki kell terjeszkednünk. Ilyen nyelvkészlettel nyugodtan bocsáthatjuk útnak, ezzel megállja helyét a szociális életben. Ily társalgási beszéd kifejlesztését tűzzük ki tehát célul, s hogy ezt elérhessük, a célhoz vezető minden utat, tehát a reáltárgyakat is fel kell használnunk.

Mielőtt azonban a reáltárgyakra térnénk, szükségesnek tartom a továbbiak megértése érdekében a kiejtés, a helyes beszéd, az írás szerepére vonatkozó nézeteimet — csak röviden ismertetni.

II.

Hogy a tanítás a felsőbb fokon megfelelőleg gördülékeny legyen és hogy a növendék gondolatainak könnyen érthetően és helyesen kifejezést adhasson, egyrészt alapos, a dolgok lényegét felismerő tudásra, másrészt a nyelv formáinak, a fogalmaknak megjelölésére szolgáló szavaknak és ezeknek egymáshoz való viszonyát kifejező nyelvalakok ismeretén kívül a beszédnehézség legyőzésére szolgáló technikai készségre van szüksége. Ennek elsajátítása érdekében már az I. osztálytól kezdődőleg arra ügyelünk, hogy a kiejtés az elérhető legtisztább legyen. Ha tehát a szükség úgy kívánja, még áldozattól sem szabad visszariadnunk és ha a hangok tiszta kiejtése az első tanév

végén, illetve a második tanév elején nem kifogástalan, akkor azok tiszta kifejlesztésére még a II. osztályban is időt kell szentelni. A további fokon pedig az így kifejlesztett hangok tiszta kiejtését következetesen fentartom, ami azonban csak úgy sikerül, ha a legcsekélyebbnek látszó eltérést sem hagyom figyelmen kívül, még a felső fokon sem, mert a hiba ezáltal megrögződik s akkor kijavítása már több időt, több fáradságot igényel; holott annak idején egy helyesen alkalmazott rövid útbaigazítással elejét vehettük volna. Az így kifejlesztett s valamennyi nyelvválásban és kapcsolatban is biztos hanggal, azaz megfelelő technikai ügyességgel már hozzáfoghatunk a szóviszonyításhoz, tehát a tulajdonképeni beszédtanításhoz. A kiejtés tisztaságát, a beszéd technikai részét csak itt-ott alkalmazott rövid figyelmeztetésekkel is fentarthatjuk.

Az első osztályban körülbelül 200 fogalmat tanul meg a gyermek szóval és írással megjelölni. A fogalmak egymáshoz való viszonyát, egymásra való vonatkozását, azaz a nyelvalakok helyes használatát csak a II. osztályban kezdi meg. Eleinte csak határozatlanul, később mindinkább tudatosan használja, még pedig oly mértékben, amily mértékben a fogalmak közti viszonyt megértette. Lassankint felébred és fokozatosan fejlődik nyelvérzéke is, amelyet ép úgy — természetesen több idő alatt és több nehézséggel — de kifejleszthetünk, miként az érzékűeknél, s eszméltetjük a hangzóvonzat törvényére. Jó segítségünkre vannak az igeragozási táblák is, amelyeket, ha a gyermekek kellő tájékozottsággal bírnak — eredményesen használhatunk. Tájékozódni pedig csak úgy lesznek képesek rajta, ha a növendékek a ragozási táblát minél gyakrabban kénytelenek igénybe venni. Azért, ha a növendék helytelen raggal lát el egy-egy igét, akkor nem nyúlok a gyorsabb, kényelmesebb eljáráshoz, nem én látom el az igét a megfelelő raggal, nem közlöm azt, hanem magával a növendékkel kerestetem azt fel a ragozási táblán. Eleinte, igaz, időt fogyasztó munka, de később megtérül, mert ilyen eljárás mellett a növendékek minduntalan a ragozási táblára vannak utalva s a folytonos gyakorlat által határozott tájékozottságra tesznek szert, olyannyira, hogy az igeragozást a legtöbb esetben ragozási tábla nélkül is megfejtik.

A beszéd technikai részére vonatkozólag tehát feltételnek tűzöm ki, hogy a kiejtés a lehető legtisztább, a nyelvalakok használatában pedig megfelelő jártassággal bírjon a növendék, hogy a társalgás a későbbi fokon a túlságos hangjavítás és nyelvalakok folytonos eszméltetése által hátrányt ne szenvedjen.

A társalgásnál általánosságban két tényezőt különböztetünk meg, még pedig vagy saját tapasztalatainkat, ismereteinket, gondolatainkat közöljük másokkal, azaz kijelentünk valamit, felelünk valamire, vagy saját hiányos gondolatainkat kipótolni, kibővíteni igyekszünk azáltal, hogy kérdést intézünk másokhoz. E két tényező fontosságát a felső fokon — legalább is egyenlőnek tartom. Meggondolva azonban azt, hogy a kérdés által éppen azon ismereteket igyekszünk pótolni, amelyekre égetően szükség van, amelyek aktuálisak, akkor a kérdés javára dől el a kocka.

Növendégeink is kérdeznek, — de őszintén megvallva, nem

azért, hogy tudvágyukat kielégítsék. A feladandó kérdésre ugyanis már előre tudják a feleletet, azaz a felelethez alakítják a kérdést, olyat kérdeznek, amit már amúgy is tudnak. Erre nem kíváncsiak, következésképp nem érdekli őket. Érdeklődés nélkül pedig a figyelem — üres dió. Az ilyen kérdés a tanultak számonkérésére, ellenőrzésére alkalmas, de gyakorlati értéke nincs, mert a reális életben a kérdéseket maga a szükség szüli. Legjobban hasonlíthatók a präparatumokhoz. A növényeknek megmutatjuk a narancsvirág präparatúmat, — külsőleg szép, de illatja, az — nincsen. Valódi érdeklődés, valódi szükségérzés tehát nincs bennük. Pl. az olvasmány tárgyalásánál gyakran előfordul, hogy egy-egy mondaton végig haladva, csaknem minden mondatrészre kérdést alakíttatunk. Gondoljuk csak meg, mennyire fárasztó, sőt unalmas lehet ez különösen a jobb növendékekre nézve, akik már jó előre tudják, hogy a bonckésünk alatt lévő kérdés után milyen kérdés kerül tárgyalás alá. A növendék figyelme ezáltal elterelődik, mélyebb, behatóbb gondolkodásra nem készíti, mert a feleletet már magában a tárgyalt mondatban találja meg. A felelet tehát nem mélyebb szellemi működésnek az eredménye, nem önállóan termelt gondolat, hanem ép oly mechanikus kiegészítése a kérdésnek, mint amily mechanikus úton ez a feleletből eredt. Az alsó fokon gyakorlásnak helyén való, de a felső fokon, ahol már a tudatos, a dolog lényegébe ható kérdésekre van szükség — elejthető, mert a növendékek beszédbeli önállóságának, az önálló gondolatok termelésének kerékkötője. S éppen sablonos voltuknál, mechanikus eredetüknél fogva gyakran oly kérdések merülnek fel, amelyet egy épérzékű ember sohasem használ. Az alaki hibák nagyrészt is abban találjuk sok növendéknél, hogy a kérdést és ehhez mérten a feleletet nem tudatosan, hanem mechanikus úton szerkesztik. Egyik-másik növendék meglehetősen ügyességre tesz szert az ilyen kérdések feladásában, mert az ismert szöveg, amelyre vonatkozólag a kérdéseket intézi, karfa gyanánt szolgál neki, erre támaszkodik. Mihelyt azonban a gyámlító karfa hiányzik, amidőn saját erejére, ügyességére van utalva, azaz nem ismeri a szöveget, a feleletet, a reális életben tényleg használatos kérdéseket kell feladnia, — ingadozóvá válik.

Minden kérdés által oda törekedjünk, hogy általa a gyermek gondolatmenetét irányítsuk, gondolkozási és ítélőképességét élesítsük, beszédbeli önállóságát fejlesszük. Ne tegyük tehát a növendék kérdését az ismert felelettől függővé, amint ez a mechanikus kérdéseknél van, hanem szoktassuk őket arra, hogy minden kérdés által hiányos szellemi ismereteiket kiegészíteni igyekezzenek és szellemi világuk is nyerjen általa.

A felelet — legalább a felső fokon — lehetőleg felelet legyen s ne ismételve minduntalan a kérdést. Sok idő forgácsolódik el általa, pedig nekünk a kitűzött cél érdekében a rendelkezésünkre álló időnek minden percét értékesíteniünk kell. A felelet egészítse ki kérdést és nyújtson tartalmat, amint ez a mindennapi életben van.

Mielőtt a reáltárgyakra térnénk, szabad legyen még néhány szót az írásról szólnom.

Az írás a siketnémák oktatásánál minden kétséget kizárólag na-

gyon fontos szerepet tölt be, de csak abban az esetben, ha arra szolgál, hogy a növendékek önmaguktól, saját emlékezetükre támaszkodva, valami gondolatot reprodukálnak. Ekkor a legszigorúbb kritikának sem lehet ellene kifogása. De ha, amint ez is elég gyakran előfordul, az írást arra használjuk, hogy egy eléggé megmagyarázottnak vélt mondatot mi magunk a táblára írunk, s azt a növendékekkel onnan a füzetbe vezettetjük: akkor az írás bizony nem teljesít valami nemes feladatot. A gyermek ugyanis a füzetbe írja azt, amit a tanár a táblára írt, hogy ezt is sokszor mennyire gépílegesen teszi, mutatja az, hogy sokszor hibásan másolja le a táblára írottakat és ha a tanár a hibát idejekorán nem veszi észre, akkor hibásan, értelem nélkül tanulja be. Már pedig az értelemnélküli tanulásnak nem lehet eredménye a logikus beszéd. Az elvégzett anyagot, amint ez általánosan történik is, a táblára iratjuk, de ismert okokból mindig magukkal a növendékekkel s a hibákat is ugyancsak velük javítatjuk ki.

Ha a növendékeknek valamit megmagyaráztunk s az olyan természetű, hogy írásbeli megrögzítése nem okvetlenül szükséges, ne nyuljunk rögtön az íráshoz, mert ha mindent leíratunk, akkor a növendék csak az írással lekötött gondolatokat fogja számantartani, s pusztán az emlékezőtehetség megőrzésére bizottakat csakhamar elfelejti. Kényszerítsük tehát az ismeretnyújtás közben előfordult, de írásbelileg nem rögzített gondolatok számantartására is, azáltal, hogy az emlékezet megőrzésére bizott gondolatokat is reprodukáltassuk. Pl. A nándorfehérvári diadalról lévén szó, az elvégzett anyagot — társalgási alakban — a füzetbe irattam. Társalgás, illetve tanítás közben megemlítettem, hogy a nándorfehérvári diadal emlékére III. Calix pápa elrendelte a déli harangszót. Ezt a megjegyzést sem engedem át a feledékenységnek, hanem olykor számonkérem. Az írás ugyan nagyon fontos szerepet tölt be, de sem háttérbe szorítani, sem túlságosan kiemelni nem tanácsos. Legjobb e tekintetben az arany középút.

III.

A reáltárgyak elnevezés alatt általában azokat a tárgyakat értjük, amelyek a gyakorlati életre képesítenek és az ott szükséges ismereteket nyújtják. A siketnémát azonban legnagyobb mértékben a beszédtanítás képesíti a gyakorlati életre, tehát e címen a beszédtanítás is a reáliák közé volna sorolható. Összetartozandóságuk már ez úton is kifejezésre jut. E tárgyak eredményességén fordul meg az oktatás célszerű, avagy célszerűtlen volta.

Mindenki elismeri, hogy a siketnémák legnagyobb része ez ideig az ipari pályára készül. Elsősorban — már t. i. a beszéden kívül — tehát az e pályán nélkülözhetetlen ismereteket sajátíttassuk el. Bajos már manapság egy mesterembert elképzelni, akinek ne volnának napként számadásai, ne kelljen kitöltenie egy-egy pénzütalványt vagy szállító-levelet, ne kelljen nyugtatványt, számlát, megrendelést írnia, ne kelljen — ha ritkán is — utaznia, avagy ne érdeklődnék a napi és helyi események iránt, amelyek olykor reá nézve is vonatkozással vannak. Ezeket az ismereteket a reáltárgyak nyújtják. Szükségessé-

gükhöz kétség nem fér. Ott találjuk őket valamennyi siketnéma-oktató tanmenetében. Bőséges terület biztosított nekik a mi tantervünkben is.

Mielőtt azonban arról szólnék, hogy: hogyan tanítsak — először tudnom kell, hogy: mit tanítsak? A tanterv pontosan előírja minden osztálynak az elvégzendő anyagot. Azonban az ilyen sémászerűen megjelölt anyagot érthető okokból nem dolgozhatom fel olyan részletesen, amint az az érzékűek iskolájában történik. Ki kell tehát választanom a legfontosabbakat, a legszükségesebbeket. Ha igaz a közmondás, hogy sok szép közül nehéz a legszebbet kiválasztani, úgy igaz az is, hogy: sok hasznos dolog közül nehéz a leghasznosabbakat kivenni. Fontosságuknál fogva előtérbe lépnek tehát azok az ismeretek, amelyeket későbbi pályáján nem nélkülözhet a növendék, továbbá azok, amelyek az általános műveltséghez okvetlenül szükségesek. Tény, hogy a létküzdelem, a megélhetés, az anyagi jólétre való törekvés vezeti az emberiség legnagyobb részét; mindazonáltal céltévesztett dolog volna a tanítás folyamán mindig csak azt tartani szem előtt, hogy mi a gyakorlati, miből tehet a növendék anyagi haszonra szert, mert ezáltal a növendékeket önzökké nevelnők s ők csak azzal foglalkoznának, az iránt érdeklődnének, a mi reájuk nézve közvetlen anyagi haszonnal jár s elfojtanók bennök ezáltal az önmivelésre, az általános műveltség megszerzésére való törekvést. Ha csak az anyagi haszonnal járó ismereteket nyújtanók, akkor a reáltárgyak közül is egy-kettő, mint pl. a történelem is, felesleges volna, mert a mindennapi életben úgy értékesíteni, hogy abból anyagi haszonra tegyen szert, nem fogja. Abból a szempontból pedig, hogy hazáját, nemzetét szeretni, hogy politikai helyzetünk iránt némileg érdeklődni tudjon, hogy az emberiség haladását megérteni, a társadalmi élet fejlődését megismerni képes legyen, s azt ő is — felismerve saját számottevő voltát — előmozdítani igyekezzék s hogy végül a vele hasonló rangú érzékűek műveltségével birjon, fontos. Megél, ha nem tudja is, hogy a föld északi és déli sarkát jég borítja, anyagi kár ez ismeretek nélkül nem érheti. Azonban ezek és ezekhez hasonló ismeretek hiányával az érzékűek társadalmában nagyon naivnak tűnnek fel. Az anyag kiválasztásánál tehát, a gyakorlatiasságon kívül, legyünk tekintettel az általános műveltséghez megkívántató ismeretekre is.

IV.

Előtérbe lép most már az a kérdés, melyik eljárás az, amellyel eredményesen ültethetjük át az ismereteket a gyermek lelkébe? Közismert és tapasztalatból kiforrott elv ez: „Ha azt akarom elérni, hogy növendékeim a szépirást sajátítsák el, akkor arra törekszem, hogy mindaz, amit irnak, egyúttal szépirás is legyen!” Alkalmazzuk ezt oktatásunk végcéljára, a beszédre, illetve a beszédtanításra: „Ha azt akarom elérni, hogy növendékeim a helyes beszédet sajátítsák el, akkor mindaz, amit beszélnek, egyúttal helyes beszéd, következésképp beszédtanítás legyen.” Ezzel már kimondtam a reáltárgyakra vonatkozó alapelvemet. Minden reálóra egyúttal beszédtanítási óra is legyen,

amelynek keretén belül épúgy vigyázok a kiejtés tisztaságára, a beszéd alaki helyességére, épúgy terjeszkedem ki a szómagyarázatra, mint a beszédtanítási órán. Ha ezt elmulasztom, később meghosszúlja magát. A reáltárgyak és a beszédtanítás tehát egymásra utalt két tényező, szoros viszonyban állnak egymással és csak egymást kiegészítve, egymást támogatva képviselik azt az erőt, amellyel a végcélt elérhetjük; akárcsak a réz és cink a Volta-féle elemnél, azok is csak egymással összekapcsolva juttatják érvényre a bennük lappangó erőt.

Igaz ugyan az ellenvetés, hogy egy időben két munkát végezni nem lehet! Csakhogy ép oly mértékben végzünk kettős munkát akkor, amikor a növendék gondolatait szavakba öntve kifejeztetjük, s az esetleg előforduló helytelenségeket kijavítjuk, mint amikor a gyermek gondolatait írással megrögzítjük s az előforduló hibákra figyelmeztetjük. Nem hangfejlesztést, hanem hangjavítást értek én. Mert, ha a gyermeknek rossz az „s“-se, ezt nem számtani, történelmi órán fogom kifejlesztetni, erre mások szentelek időt; a feltételekből kifolyólag, t. i. az egyes hangok tisztán, érthetően vannak kifejlesztve s azok tisztaságát eddig fentartottam, a hangjavítás tehát nem hangfejlesztésre, hanem csak rövid útasításokra szorítkozik. Ezzel a munkával még nem szorítom háttérbe a tulajdonképeni célt, az ismeretnyújtást, hanem csak arra utalok, hogy az eszköz, amellyel a növendék az ismereteket átveszi, s reprodukálja, kifogástalan legyen. De milyen alakban fogja ezeket reprodukálni? Beszélgetés, társalgás alakjában. Nyujtsuk tehát ezeket — legalább a siketnéma növendékeknek — társalogva. Ezt az utat jelöli ki maga a természet is. A kis gyermek, sőt olykor a felnőtt is beszélgetés, társalgás alakjában szerzi az ismereteket s ugyanily alakban, sorrendben raktározza el azokat szellemi tárházában. Ha pedig a szerzett ismeretekre szüksége van, ugyanolyan alakban jutnak azok öntudatra, mint ahogyan azokat egy másik egyéntől átvette. A képzettársulásnál fogva lelki szemei előtt megjelenik az illető alakja. Szinte átéli újból az egész eseményt, amidőn pl. a vakondról esik szó: látja a kertészt, amint magasra emelt kapával várja a vakondot, szinte hallja, amint kérdi: „Mit csinál ott az a bácsi a kapával?“ A feleletet is szinte hallja: Várja a vakondot, azt akarja agyonütni! — Talán kárt csinált? — Nem, sőt nagyon hasznos állat. — Miért akarja tehát agyonütni? — Azért, mert feltúrja a virágágyakat. — Ilyen alakban könnyebben őrizi meg az emlékezet az ismereteket, könnyebben jutnak öntudatra is, mintha a könyvből leíró alakban így tanulta volna: „A vakond hasznos állat, azért üldözni nem szabad. Azáltal pedig, hogy feltúrja a virágágyakat, a kertészeknek kárt okoz.“

Ne térjünk el tehát a természet által kijelölt úttól, legalább a siketnémával ne! Mert a siketnéma még abban a korban is gyermek, amelyben az érzékű mint ifjú szerepel.

A száraz leíró alak csak holt anyagot nyújt, amely a tudományos képzettségű egyént érdekelheti, de a dolgok lényegébe hatolni nem tudó siketnémának nem alkalmas. Az érzékűknek, akinek a nyelv nem okoz nehézségeket — feltéve, ismeri a nyelvet — leíró alakban is nyujthatjuk az ismerteket, a megértetés ily alakban sem

fog nagy nehézségekbe ütközni. A siketnémának, akinek nemcsak a nyelvtechnikai, hanem alakí, sőt tartalmi nehézségeivel is meg kell küzdenie, figyelme több irányban megoszlni kénytelen s tekintetbe véve azt a körülményt is, hogy ismeretek, tapasztalatok tekintetében jóval az érzékűek mögött áll, nézetem szerint a beszélgetési, a társalgási alak jobban felel meg. Ennél ugyanis a növendék egyrészt elmondhatja mindazt, amit az anyagra vonatkozólag már maga tapasztalt, másrészt pedig alkalmat nyújtunk neki arra, hogy a társalgás-közben saját hiányos, avagy határozatlan ismereteit kiegészítse. Nem üzenek hadat a leíró alaknak, nem kívánom azt az oktatásból száműzni, sőt annak fontosságát nagyrabecsülöm, s figyelmen kívül már csak azért sem hagyhatom, mivel az intézetből kilépett növendék ismereteit olvasgatás útján leginkább leíró alakban fogja gyarapítani. Egyoldalú volna tehát a képzés, ha a leíró alak kellő megértésére nem képesíteném a növendéket, azonban az ismeretnyújtásnál, a megértésnél határozottan a társalgási alak mellett foglalok állást.

A társalgási, a beszédtanítási alapra fektetett reáliák tanítása igaz, sok időt, fáradságot igényel, de hálás munka, mert nem tér el attól a céltől, melyet kitűztünk magunk elé. Nyújtunk az anyagból inkább kevesebbet, amit a növendék megérteni, megemészteni képes, mintsem olyan anyaghalmazzal lássuk el, amelyben eligazodni nem tud. Ha ezt elértük — csak relative is, — akkor az iskolában szerzett ismereteket önmivelés útján ama irányban fogja kiművelni, gyarapítani, amelyre később szüksége leend. Erre maga az élet fogja kényszeríteni. Hogyan gondolom én ezt keresztül vinni, az alábbiakban adom.

*

Intézetünk első lakója egy fecskepár volt, mert még tető alatt sem volt teljesen az intézet, ők már behurcolkodtak és dacára az építéssel járó zaklatásnak, boldog családi életükben nem zavartatták magukat. Egy napon azzal áll elő egyik növendékem: — Tanár úr, a fecskefészekben fiatalok vannak! — Az érdeklődés a fecske iránt tehát fel volt keltve, egy valóban megtörtént alkalmi esetről kifolyólag, s mint ilyen, egyúttal a legértékesebb is. A tantervben felsorolt teljes anyagra azonban ily természetes alkalmi kiindulást aligha fogunk találni, de helyes pedagógiai ügyességgel a növendék érdeklődését az illető tárgy iránt mindig felébreszthetjük. Elegendő olykor egy-egy prae-paratumnak a bemutatása. Hogy megoldódik ekkor a nyelvük! El szeretnék mondani mindazt, amit a tárgyra vonatkozólag tudnak, amit maguk tapasztaltak, saját gondolataikat akarják most önállóan kifejezni. Ha ezt megtagadjuk tőlük, célunkkal, t. i. hogy a növendéket beszédessé tegyük, ellenkezőbe jövünk. Ez az ő lelkének önálló megnyilatkozása, ezt elfojtanunk nem szabad, mert betekintést nyerünk általa a növendék szellemi kincseibe, meglátjuk, hogy valódiak-e azok mind? Sajnos, találunk ott hamisítványokat is bőven, amelyek fogatkozásából kifolyólag osontak oda be. Egy alkalommal a bűvárharangról s ezzel kapcsolatban a vizalatti építkezésről lévén szó, egyik növendékem azt kérdezte tőlem, hogy a hid pillérje a víz alatt folytatódik-e? Látni-

való, hogy amikor a hidat szemlélte, teljesen az érzékszervek, az érzékelés hatása érvényesült nála. A képzet, az kifogástalan volt, hanem a képzet összevetéséből helytelenül leszűrődött fogalom és ítélet következménye volt a hozzám intézett kérdés. Csak példának hoztam fel e kérdést, de feltételezhetjük, hogy helytelen, határozatlan ismeretei bőven vannak, azért nagyon célravezetőnek tartom, hogy alkalmat nyujtsunk a növendékeknek arra, hogy saját ismereteit közölhesse, azokat kijavíthassa és hogy olyan dolgokról, amelyek hozzá közel állnak, de lényegüket eddig nem ismerte, felvilágosítást nyerjen. Ezt pedig csak társalgási alapon valósíthatjuk meg.

Egyik növendékem tehát azzal lepott meg bennünket, hogy a fecskefészekben fiatalok vannak! — Miből gondolod, láttad talán őket? — kérdi egy másik növendék. — Igen, láttam őket! Édes anyjuk enniválót hozott nekik, s akkor kidugták a fejüket. — Mit adott nekik az öreg fecske? — Nem láttam, mert a fészek nagyon magasan van, egészen az eresz alatt. — Valószínűleg lepkét, hernyót, vagy másféle rovarot hozott nekik, ezekkel eteti a fiait! — Én azt gondolom, hogy a kicsinyek éjjel fáznak a fészekben. — Dehogyan fáznak! Az öreg fecske tollakkal bélelte ki a fészket s olyan meleg van a fészekben, mint az ágyban. — Hová mennek ősszel a fecskék? — A bátyám azt mondta nekem, hogy Afrikába mennek. Igaz-e? — Igaz bizony! A telet Afrika északi partjain töltik, s ott maradnak egész tavaszig. Tavasszal ismét visszajönnek. — Melyik tengeren repülnek át Afrikába? — A Földközi tengeren. — A térképen követik a madarak vándorlási útirányát, sőt felteszem a kérdést: tőlünk merre fekszik a Földközi tenger? — A növendék most már kombinálni kénytelen. Látja a térképen, hogy Sopronból az egyenes útirány a Földközi tenger felé Kópházát érinti. Következtetés útján most már arra a véleményre jut, hogy Kópháza felé kell indulnia és a déli irányt továbbra is megtartva, végül a Földközi tengerhez kell érnie. E gondolatmenetet követve, önkénytelenül is a tenger a maga hatalmas mivoltában jut eszébe, amelyet képekről, de nagyon jól a villanyszínházból ismer. Elképzeli az óriási víztömeget, amint azt a hajók felszántják, látja a hullámokat, amint a part szikláin megtörve, fehér hab alakjában visszafutnak a tengerbe. Így a tengert nem elvont földrajzi fogalomnak, hanem valóban létező reális dolognak tartja. Az ilyen eltérés az egyik reáltárgyról a másikra, nézetem szerint nem tereli el a figyelmet, sőt az anyagot több oldalról megvilágítja, érdekesebbé, érthetőbbé teszi. Ez már maga is elegendő ok arra, hogy az egyes reáltárgyakat, ahol csak lehetséges, kapcsoljuk össze egymással, hogy a más tárgyak keretében szerzett ismereteket ez úton is felelevenítsük, megerősítsük, esetleg kibővítsük. Ez a tanultak gyakorlati alkalmazása, de egyúttal az ismétlés leghálásabb módja. A növendékek és a tanár is folytatják a társalgást: — Miért mennek télen Afrikába a fecskék? Azért, mert télen nem találnak nálunk táplálékot. A rovarok a hideg elől a földbe, vagy a fa kérge alá bújnak. Ott nem találhatják meg őket a fecskék. — Melyik madár tudja őket a fa kérge alól is kiszedni? A harkály! Csőrével lyukat vág a fa kérgebe és nyelvével kihúzza a rovarokat a fa kérge alól. — Van-e a harkálynak télen táplá-

léka? Igen van! azért nem kell neki vándorolnia. Ilyen következtetés útján a növendék felismeri a táplálékhiány és a vándorlás, az ok és az okozat közötti összefüggést, s a madarak vándorlását létkérdésnek fogja tekinteni.

Társalogva mondatom el mindazt, amit a növendékek a fecskéről tudnak, de a társalgás közben előforduló hibás kiejtést, szóviszonyítást, mondatalakítást ép úgy kijavítom, mint a beszédtanítási órán. Az elvégzett anyagot ilyen társalgási alakban maguk a növendékek írják a táblára megfelelő ellenőrzés mellett, ahonnan az, az óra végén, a füzetbe kerül.

A munka azonban ezzel még nincsen befejezve. A könyvben is nagyon sok értékes ismeret van letéve, de leíró alakban. Ez a leíró anyag azonban az előbbi beszélgetés, társalgás folytán már megvilágított és már nem lesz ismeretlen a növendékek előtt, hanem más szavakkal, más mondatokkal kifejezve. Kellő szómagyarázat és útmutatás mellett tehát a könyvben levő leíró alak is hozzáférhetővé válik.

A füzetben megrögzített társalgás és a könyvbeli anyag, amely a társalgás alapján dolgoztatott fel, összevetve adja a teljes képet a fecskéről.

A számonkérésnél azonban nem ajánlatos a füzetben levő társalgáshoz szigorúan ragaszkodni, mert az ilyen társalgás a betanultság jellegével bírna. Oda törekszem tehát, hogy a társalgás ne egy és ugyanabban a megszokott mederben folyjék, valahányszor a fecskéről szó esik, hanem úgy irányítom azt, hogy a növendékek ne adhassanak sablonos feleleteket, hanem gondolkodni kényszerüljenek már azáltal is, hogy a társalgás úgy a füzetben is, mint a könyvben megrögzített, sőt új anyagra is vonatkozzék. A társalgásnak a tanár az irányítója, s ha a sablonosság felé hajlik, úgy helyesen alkalmazott kérdés által a helyes irányba terelheti a társalgást.

Röviden áttekintve a reáltárgyaknál követett eljárásomat a következőkben foglalom össze:

Az érdeklődés felkeltése a tárgy iránt; a növendékek társalogva közlik mindazt, amit a tárgyra vonatkozólag tapasztaltak; a beszédtechnikai és alaki hibáinak kiigazítása, amely az egész oktatáson végig vonul; a reáltárgyakat, ahol egymásra vonatkozással vannak, kölcsönösen összekapcsolom; a társalgást a táblán megrögzítettetem, a könyvben levő anyagot a társalgás alapján letárgyalom és az előbbivel összevetem; az egész anyagot más változatban társalogva számonkérem.

Eddigi soraimban a reáltárgyak közül a természetrajznál követett eljárásomat ismertettem. A többi reáltárgynál is hasonló az eljárás. E tárgyaknál csak ama szempontokra kívánok rámutatni, amelyeket a siker érdekében fontosnak tartok.

*

A beszéd által nagyon sok ismeretet nyújthatunk és magyarázhatunk meg — az érzékűnek. A siketnémánál nem fog ez mindig sikerülni, már ama oknál fogva sem, hogy ismeretköre jóval szegényebb az érzékű ismeretkörénél. Különösen a természettan anyaga pusztán szóbeli megvilágítás útján nagyon is megközelíthetetlen neki,

s nem is ismeri meg a természeti törvények lényegét, ha a természeti ismereteket, nem mint a kísérletekből leszűrődött igazságokat veszi át. Az eredményes oktatás céljából szükségesnek tartom tehát, hogy minden intézet a tantervben felsorolt anyaghoz szükséges kísérletező eszközökkel rendelkezék. Igaz ugyan, hogy a rajz sokszor eléggé pótolja magát a kísérletet, legkevésbé sem akarom lekicsinyelni, sok esetben azonban nem alkalmas arra, hogy tisztán feltárja a lényegét. Már pl. a villanyos erőről nagyon bajos volna a siketnémának a rajz által tiszta képet nyújtani, különösen az olyan városban, amelyben a növendék még villanyos lámpát sem lát. Hogyan fogja a távirót, a villamos-vasutat, a villámhárítót stb. megérteni, ha a villamos erőt sohasem érezte, a villanyosság elvezetését gyakorlatilag nem látta? Helyes fogalmat csak azáltal szerez, ha egy kis villanygépen mindezeket gyakorlatilag demonstráljuk s a kísérleteknél ő maga is tevőlegesen részt vesz. Hogy mennyi beszélgetésre ad egy-egy kísérlet alkalmat, azt a felső osztályok vezetői, azt hiszem, valamilyen is tapasztalták.

*

A nemzetek fejlődését, avagy hanyatlását előidéző események mindig valami földrajzi fogalomhoz vannak kötve. A földrajz és történelem természetszerűleg egymásra utalt tárgyak s kölcsönös megvilágításuk által, úgy az egyik, mint a másikon nyújtott ismeretek határozottabbak, realisabb értékűek lesznek. Pl. Csehországról lévén szó, helyénvalónak találom, ha ezekre is kiterjeszkedem: melyik magyar király halt meg Prágában? — Miért menekült V. László Prágába? Viszont a történelmi órán is nagy szerepe jut a térképnek, a földrajzi, történelmi képeknek, hogy a történelmi eseményeket elevenebb színben lássa, képzeletében átélje s ne mint holt anyagot vegye át. Szent Lászlóról beszélgettünk; többek között Szent László horvátországi utazásáról is. Hogy növendékeimet némileg a régi korba visszavezessem, feltettem a kérdést: „Hogyan utazott Szent László Horvátországba?” Akadtak többen, akik azt vélték — vasúton; azonban az olvasottabb növendékek már a lóháton, vagy a kocsin való utazás mellett foglaltak állást. Sőt megmutatták az utazás irányát is, amely Nagykanizsát érinti. Erre vonatkozólag az olvasókönyvben már olvasták a növendékek, hogy Nagykanizsánál veszélyben forgott Szent László élete és hogy Deák Balázs nevű vitéze mentette meg azáltal, hogy a kiesett tengelyszeg helyébe az ujját dugta. Hőstettéért Szent Lászlótól nemességet és földbirtokot kapott. Ebből a Deák családból származott a mi Deák Ferencünk is. Nem tartom kapkodásnak, ha Szent Lászlónál Deák Ferencet is érintem, mert találom olyan szájakat, amelyek őt Szent Lászlóhoz fűzik. Később, amidőn a haza bölcsével ismertetem meg a növendékeket, már nem lesz teljesen ismeretlen az anyag előttük. Tudják, hogy régi nemesi család sarjadéka, valamint azt is, hogy kitől és miért kapta a család a nemességet.

Ily úton alkalmilag már gyűjthetjük az anyagot s a későbbi oktatást némileg előkészítjük. Ez annál inkább is célszerű, mert a történelem olyan tárgy, amelyre vonatkozólag a növendékek csak na-

gyon keveset tapasztaltak s legfeljebb a jelennek nagyobb eseményeiről van némi tudomásuk, az anyag tehát így csak közlésre szorítkoznék. Azonban az olvasókönyv, a földrajz révén már némileg ismeri történelmünk nagyobb eseményeit, kimagasló alakjait. Verecke, Munkács, Pusztaszer, Muhipusztá, Belgrád, Mohács, Eger, Szigetvár, Ónod, Rodostó, Világos, Arad, Turin; október 6., november 19., március 15., április 11., június 8-iki dátumok mind olyan alkalmi esetek, amelyeket kellően kihasználva, növendékeink úgyszólván egész történelmi multunkat dióhéjban ismerik meg, s ha ehhez még a történelmi tárgyú olvasmányok — mint Jókai: Csataképek; továbbá Hős fiúk; Törökvilág Magyarországon stb.-nek — ismeretterjesztő értéket veszünk, feltételezhetjük, a történelem sem fog pusztán közlésekre szorítkozni. Ha a történelmi olvasmányok, nem is nyújtanak rövid és teljes képet egy-egy korszakról, egy-egy történelmi egyéniségről, — mert oknyomozó történelmet, tudományos művet nem adhatunk a siketnéma-növendék kezébe — azonban az egyes epizódokból megismeri azok jellemét, törekvéseit. A teljes képet az oktatás útján szerzi, amelybe az olvasottakat szépen beillesztheti.

*

A földrajz célját és az eljárást, amellyel a célt elérhetjük, valamennyien ismerjük. E helyen csak a térképrajzolás fontosságáról szeretnék néhány szót megjegyezni. Nem az aprólékos kidolgozása, szép színezésű sőt itt-ott művészies kivitelű térképrajzokat értem, amelyeket a növendék az atlaszból, vagy a nagy térképről rajzol le s készítésüknél a növendék figyelme nem a tulajdonképeni célra: a földrajzi tájékozódásra, hanem inkább a külcsinra, a tetszetőségre irányul. Látható ez abból is, hogy a növendék gyakran — dacára a kifogástalan, aprólékos kidolgozásnak — saját térképén sem bír teljes tájékozódottsággal.

Nézetem szerint, ha a növendék egy vidéket, pl. a dunántúli dombos vidéket kellően megismerte, akkor annak földrajzi képe, függőleges, vízszintes tagosultsága stb. lelkében él, még pedig annál tisztábban és határozottabban, minél intenzívebben vette át az anyagot. Ezen szellemi képről néhány vonás által számot is tud adni. Nem veszem elő tehát mindig a térképet, hanem olykor igénybe veszem a táblát is, amelyre a növendék néhány vonással ráveti a szerzett szellemi képet, néhány vonással megrajzolja a térképet. Amidőn tehát ismereteiről számot ad, egyidejűleg néhány vonallal meg is rajzolja a Dunántúli vidéket, olyformán, hogy a Dunát egy derékszögű, a Drávát pedig egy egyenes vonallal jelöli. Arra a kérdésre: milyen hegyek választják el a Dunántúli vidéket Ausztriától? — feleli: a Lajta hegység, de ezzel egyidejűleg a Lajta hegység fekvésének megfelelő vastag vonalat húz. Hasonlóképen jelöli meg valamennyi hegyet, ugyancsak a társalgásból kifolyólag, amely a természeti, történelmi, néprajzi viszonyokat, a közlekedési utakat is felöleli, megrajzolja a folyókat, tavakat, a nagyobb városokat, saját községét, szakgatott vonallal a vasutat, amelyen hazautazik, a főbb városokat, amelyeket utazása közben érint stb.

Próbálja meg csak valamelyik növendék a Bakony hegységet jelölő vonalat a Balaton déli partjára rajzolni. A növendékek rögtön észreveszik és figyelmeztetik a hibára. Ez ellenőrzés által saját ismereteiket is erősítik. Ilyen rajzoltatással elérem azt is, hogy a növendékek figyelmesen nézik a kézi térképet, hogy a szemlélteteket annak idején felhasználhassák. Eleinte szokatlan volta miatt talán nehézkes a rajzolás, de rövid gyakorlat után a megfelelő gyorsasággal és elfogadható pontossággal készítik az ily vázlatos térképet, amelynek nyomán — házi feladat gyanánt — nemcsak földrajzilag helyes, hanem tetszetős kivitelű térképeket is készítenek.

*

Számtannál a főcél gyors áttekintése és megértése a számviszonyoknak s ebből kifolyólag ezeknek gyors megfejtése. Látszólag tehát a számtan nem ad sok társalgásra alkalmat. Az elvont, a mechanikus számolás egy megszokott séma szerint történik s ez a felső fokón tényleg nem, vagy csak igen csekély mértékben fejleszti a nyelvérzékét. Miután az elvont számokkal való számolás a gyakorlati életben nem fordul elő, hanem vagy megnevezett számokkal való, vagy tárgyszámolás s ezek teszik egyúttal a gyakorlati példák anyagát, szoros értelemben véve tehát ezeknek van gyakorlati értékük. Azonban a gyakorlati példák megfejtéséhez szükséges számolási készséget az elvont számokkal való szellemi gimnasztika adja meg. Az elvont és gyakorlati számolás kölcsönösen kiegészítik, támogatják, ellensúlyozzák egymást, tehát egyenlő értékűek is. Mibelyt az egyiket jobban kiemelem, az egyensúly megbomlik s ez már a másik rovására történik. A gyakorlati példák nemcsak a számolási készséget fejlesztik, nyér általa a nyelv alaki és tartalmi része is. Egy helyesen alkalmazott gyakorlati példa keretében hozzávetőleg megismeri a növendék a lakás és ételmezés heti vagy havi költségeit, a mértékek használatát, az ipari nyersanyagok árait és azok beszerzési módját stb. A gyakorlati példák megbeszélése tehát, ha azok a valóságnak megfelelnek, sok és hasznos ismeret elsajátítására adnak alkalmat.

V.

Még a legjobb növendékek is, kikerülve az intézetből, ha huzamosabb ideig nem foglalkoznak a tanultakkal, akkor a szerzett ismeretek az egyiknél lassabban, a másiknál rohamosabban, de minden esetre homályosabbak, határozatlanok, itt-ott már hiányosak is lesznek. Növendégeinket, tekintve a nehézségeket, csak meglehetősen szerezény ismeretekkel bocsátjuk el az intézetből. Hogyan fognak majd megküzdeni az élettel, ha a nyujtott ismeretek, ahelyett, hogy gyarapodnának, hézagossakká válnak? A nyujtott ismeretek elenyészően csekélyek arra, hogy növendégeink az élet minden körülménye között feltalálják magukat. Ez csak a mag, amelyből képzettségük, önállóságuk fejlődik, de csak abban az esetben, ha állandóan szellemi táplálékban részesül. Sajnos, olykor már maga a mag is nagyon sziklás

talajra akad, avagy ha szépen fejlődésnek is indult, később nem kap elegendő táplálékot, satnyul, hervad, elpusztul.

Egyesek az iskolában szerzett ismereteket a tehetség hiánya miatt nem fejlesztik tovább, mások ismét az érdeklődés, az önművelésre való törekvés csekély volta miatt hanyagolják el szellemi képességeiket. A szerzett ismeretekkel tehát legfeljebb annyiban foglalkoznak, amily mértékben azok anyagi jólétükkel összefüggésben vannak. Ha azonban növendékeinkben felköltjük a vágyat a tanultakat részletebben, alaposabban megismerni és elérjük azt, hogy a napi események iránt érdeklődéssel viseltessenek: az önművelés útjára vezetjük őket, mert eme tudványukat úgyszólván csak olvasgatás útján elégíthetik ki. Az olvasgatás pedig az ismeretszerzésnek, az önművelésnek leghatalmasabb pillérje.

Nagyon elterjedt nézet az, hogy a siketnémák nagyon szeretnek olvasni, mert az utcán minden cégtáblát, minden hirdetést elolvasnak. Ez a legtöbb siketnémánál tényleg így van. Nézetem szerint azonban abból, hogy a siketnémák néhány szembeötlő sort elolvasnak, még nem következtethetők olvasásszeretetre. Vannak ugyan sokan a növendékek között, akik haszonnal forgatják a könyveket, de vannak nagy számmal olyanok is, akik a könyvet anélkül, hogy elolvasták volna, hozzák vissza, legfeljebb az illusztrációkat nézték meg. Ha pedig a tartalom után tudakozódunk, azt a képekből igyekszik megmagyarázni. Egy összefüggő, rövid kivonatost tartalmat elmondani nem tud. „Értem, csak elmondani nem tudom!” szóláshoz nem csatlakozhatunk, mert amit a siketnéma növendék megértett, azt — ha alaki hibákkal is, amelyeket el lehet tüntetni — el tudja mondani. A cél legideálisabban akkor volna megvalósítva, ha a növendék az első elolvasás után a tartalmat röviden, vázlatosan elmondani tudná és a tartalomra vonatkozó kérdésekre kimerítő, részletes felvilágosítást adna. Minél jobban megközelítem a célt, annál alaposabb volt a munkám. E célt azonban nem azáltal közelítem meg, hogy bemagoltatom az olvasmányt, ez nem a tartalom elmondása, ez recitálás. Már pedig a könyv szavaihoz való teljes ragaszkodás, a kérdéseknek a bemagolt szöveghez való alakítása, — az önálló gondolkodás nyüge. Pl. az olvasókönyvben ez a szöveg van: „Egy török már a vár falára mászott és ki akarta tűzni a török zászlót. Ezt meglátta Dugonics Titusz, a törökhöz rohant és le akarta dobni. Mivel azonban ledobni nem tudta, átkarolta és magával együtt a mélységbe rántotta stb.” Ha a növendékek erre az anyagra vonatkozólag kérdéseket intéznek, azt rendszerint ilyen alakban adják fel: — Ki birkózott a törökkel? — Kivel birkózott Dugonics Titusz? — Ilyen s ehhez hasonló kérdéseket alakítanak, mert kikeresnek a tárgyalt mondatból egy-egy mondatrészt és erre alakítják a kérdést, amelyre a feleletet szintén megtalálják a tárgyalt mondatban. Az a növendék, aki ilyen kérdést feladni, avagy az ilyenre felelni képes, mint: — Hogyan mászott fel a török a várfalra? — Miért nem tudta a törököt ledobni? — az gondolkozik, mert az ilyen kérdésre sablonosan felelni nem tud. A feleletet ugyanis csak az előzmények megértése, avagy a jelen eseményekből való következtetés által találja meg, tehát önállóan gondolkodni kénytelen s szellemi

munkájának eredményét saját szavaival kénytelen kifejezni. A felső osztályokban kiemelem a tartalmi tárgyalást, egyrészt azért, hogy a növendékeket az olvasmány lényegének megértésére, a tartalomnak vázlatos, majd részletes, de mindig önálló elmondására képesítem, másrészt pedig, hogy velük az olvasást megkedveltessem.

A siketnémák számára irt ujságok, folyóiratok, amelyek a siketnéma gondolatvilágához és nyelvkészségéhez alkalmazkodnak, nagyon fontos missziót teljesítenek azáltal, hogy a siketnémát az ő szerényebb ismeret és kifejezési köréből fokozatosan az érzékűek ismeretkörébe vezeti át úgy, hogy az utóbbiak irodalmi termékeit megérteni és saját hasznára fordítani tudja.

Elhagyva az intézetet, melyek lesznek leggyakoribb olvasmányai? Merem feltételezni, hogy első sorban az ujság. A napi eseményekről itt-ott tud meg egyet-mást, esetleg az ujságra is figyelmeztetik, de az útbaigazítás hiánya folytán azt kellően megérteni, értékesíteni nem tudja. A napilapok stílusa és kifejezései szokatlanok előtte. Hogy pedig növendékeink e tekintetben se maradjanak az érzékűek mögött, azért célszerűnek tartom, hogy a lapismertetésre, legalább a legfelsőbb osztályban, hetenként avagy havonként 1—2 órát szenteljünk.

Gyakori ellenvetés: „Ujság és kés nem gyermek kezébe való“, mert a napilapokban gyakran oly dolgokat szellőztetnek, amelyek a gyermek erkölcsét könnyen megmértelyezhetik. De amint igaz, hogy megfelelő óvatossággal és útbaigazítással a késsel is hasznos, értékes dolgokat készíthetünk, épen úgy az ujságból is kellő vezetés mellett hasznos ismereteket sajátíthatnak el a növendékek. Azonkívül alkalmas az ujság a tanult ismeretek felelevenítésére, sőt újak szerzésére is ösztönöz. Avagy nem ismét-e akkor a növendék, amikor olvassa, hogy tervbe van véve a Niagara-vizesés erejét gyárak hajtására felhasználni? Nem jutnak-e ilyenkor eszébe a Niagaráról tanultak? Hogy ez Amerikában van; hogy ez a föld leghatalmasabb vizesése; hogy oda az Atlanti-Óceánon kell átutazni! Avagy nem új ismeretek után érdeklődik-e akkor a növendék, amidőn kérdi: „Tanár úr kérem, mi az a delegáció? Azt olvastam az ujságban, hogy jövő héten összeül a delegáció?“ Milyen alkalmas kiindulás ez a delegáció ismertetésére. Az ujságolvasás által azonban nemcsak ismeretei bővülnek, — gyarapodik szóbősége, fejlődik a nyelvérzéke is. Ezek pedig olyan kincsek, amelyeknek megszerzésére havonként 1—2 órát szentelhetek.

Az ujság azonban nem lehet a siketnéma egyedüli szellemi tápláléka; lassanként az ismeretterjesztő és szépirodalmi művekbe is bevezetem őket, érdeklődésüket azok iránt alkalmilag felkeltem. Így pl. a szabadságharcról beszélgetve, egy-egy epizódot mondok el honvédeink küzdelmeiből. Hogy milyen hatással van ez a növendékeinkre, azt hiszem, nem kell bővebben fejtegetnem. Elegendő csak arra utalni, hogy a „Csataképekben“ Jókai Mór több ilyen epizódot irt le, s bizonyosra vehetjük, hogy a legközelebbi könyvtári napon többen a „Csataképeket“ fogják kérni.

Az intézeti növendéket tehát van alkalmam megfelelő könyvekkel ellátni, míg ez a kilépett növendékeknél csak úgy lehetséges, ha

abban a városban sikerül őket elhelyezni, amelyben az intézet van és ha a kilépett növendékek az összeköttetést az intézettel fentartják az ipariskola, vagy egyesület révén. Igaz, hogy a siketnémák egylete némileg elszigeteli őket az érzékűektől, de abból a szempontból, hogy kilépve az életbe, ne maradjanak teljesen magukra, hogy ügyes-bajos dolgaikat alkalmuk legyen megbeszélni, tanácsunkat kikérni, hogy napilapokhoz, esetleg képes folyóiratokhoz, könyvekhez jussanak, s hogy vezetésünk alatt hasznosan szórakozzanak, fontos. Az egyesület útján gondoskodhatunk tehát arról, hogy a testi munkával a szellemi munka lépést tartson.

Az intézetből kilépett növendéknek a szerzett ismereteket a reális élethez kell viszonyítania, a hiányosokat önművelés útján kiegészítenie, pótolnia kell. Így van ez az érzékűeknél is. Csakhogy az érzékű ismét könnyebb helyzetben van, mint a siketnéma. Ha itt-ott olvasgatás közben egy-egy ismeretlen szóhoz jut, csak a szótár után nyúl s rövid fennakadás után folytathatja a munkáját. A siketnéma, akinek szóbősége még az elemi nyelvben is elég csekély, ugyancsak bőven nyúlna a szótár után, ha ilyen rendelkezésre állna. De ilyen hiányában az olvasottat csak homályosan érti meg. Előfordul gyakran az is, hogy egy-egy mondat valóságos rébusz alakjában áll előtte, melynek megfejtése nagyon igénybe veszi szellemi erőit s hátráltatja az ismeretszerzést is. Ne csodálkozzunk tehát, ha a siketnémák az olvasásban kevésbé kitartók. Volt egy növendékem, aki nagyon szeretett olvasni, de hogy az olvasottakat teljesen megértse, az ismeretlen szavakat kiírta a könyvből és másnap azzal a kéréssel hozta, hogy magyaráznám meg neki. Tehát az olvasottat csak a szómagyarázat után értette meg valójában. Ha már a növendéket önművelésre ösztönözzük, neki az oda vezető utat megmutatjuk, úgy adjunk botot is a kezébe, amelybe — ha megakad — megkapaszkodhassék.

A szótár fontosságát, annak égető szükségét, azt hiszem, senki kétségbe nem vonja, különösen a kilépett növendékek szempontjából, mert ők már nem igen kérhetnek tőlünk szómagyarázatot. Ha égető szükség van rá, úgy, kedves Kartársak, ne sajnáljunk időt, fáradságot rá. Nyolc évi fáradságos munkánkat tetőzzük be általa, mert segítségével a siketnémák az olvasottakat megértik s ismereteiket a helyes irányban kibővíthetik.

A szótárak legnagyobb része két nyelvre szól, bár elég gyakoriak a három nyelvre szólók is. A fogalmat két nyelv szóképeivel jelölik meg, mely szóképek kölcsönösen kicserélhetők s mindkét nyelv részéről betűrendben könnyen áttekinthetők. Ilyen nem lehet a siketnémák szótára, amelynek ugyanaz volna a feladata, t. i.: egyrészt a szókép által megjelölt fogalmat megértesse a siketnémával, tehát némileg lekszikon jelleggel bírna; másrészt az ismert fogalom szóképét is nyújtsa. Ilyen alakban tökéletesnek volna mondható a szótár. A szóképek áttekinthető csoportosítása nem ütköznék nehézségekbe, amennyiben az az érzékűek szótárát követné. Azonban a fogalmaknak olyan áttekinthető csoportosítását, hogy a siketnéma az ismert fogalmat, következésképp a fogalmat jelölő szóképet könnyen megtalálhassa: nemcsak nehéznek, hanem egyenesen lehetetlennek tartom. A siket-

némák szótára tehát egyoldalú lesz annyiban, hogy a szókép által megjelölt fogalom érthetővé válik, de az ismert fogalom szóképet — a csoportosítás nehézsége folytán nem találja meg benne. Ezáltal a szótár értékéből igen, de fontosságából nem veszít.

Magának a szótárnak összeállítása nehéz munka, sok körültekintést igényel. Egy ember nem állíthatja össze, ezáltal talán egyoldalúvá válnék. Összmunkára van itt szükség, mert körülbelül 28—30,000 fogalmat kell megfelelő rövid, egy-két szóból álló magyarázattal, avagy rajzzal ellátni. Ennek az anyagnak körülbelül egyharmadrésze már fel van dolgozva az egyes osztályok szótáraiban. Elsősorban ezt az anyagot kellene felhasználni. Az iskolai szótárakban elő nem forduló szavak közül szaklapunkban minden alkalommal közölhetnénk néhány szót oly célból, hogy a szakemberek a legjobb belátásuk szerint magyaráznák meg azokat. Az így beérkezett vélemények közül a legmegfelelőbb kerülne a szótárba. Egységes munkálkodás szempontjából azonban szükséges, hogy a munka egy kézben összpontosuljon, aki azt irányítsa, vezesse.

Kérdem az igen tisztelt Kartársakat, szükségesnek tartják-e a szótár megszerkesztését? s ha igen, ilyen alakban keresztül vihetőnek tartják-e? Esetleg jelentkeznék-e a Kartársak közül valaki, aki az anyag csoportosítását magára vállalná?

A kinyomtatás, tekintve, hogy eleinte csekély számú példányban történnék, nagy anyagi kiadásokkal járna. Okkal-móddal ezeket is elő lehetne teremteni.

Ezekben igyekeztem a tételre vonatkozó eddigi tapasztalataimat kifejteni. Minden igyekezetem oda irányult, hogy i. t. Kartársaim varakozásának megfeleljek. Nem új dolgokat közöltem. Sok szó esett már e tételről és sok fog még esni ezután is. Ha azonban néhány oly gondolatot nyújtottam, amelyek a jó ügyet csak némileg is előmozdítják, munkám bőséges jutalmat nyer.

VEGYESEK.

A július 8-iki földrengés lapunk nyomdáját is megrongálta: ez az oka e szám késedelmének.

A hivatalos lapból. A m. kir. vallás- és közok. miniszter

a) köszönetét nyilvánította a Beregmegyei Irodalmi és Műpártoló Egylet elnökségének a siketnémák ungvári intézete javára rendezett képkiallítás alkalmával nevezett intézet részére juttatott 280 koronás adományáért; — *Németh József* püspök és nagyprépostnak a siketnémák szegedi intézete javára juttatott 200 koronás adományáért; — özv. *Wodianer Albertné* bárónénak a siketnémák szegedi intézetének céljaira juttatott (1000) egyezer koronás adományáért; — az *Első cs. és kir. szab. Dunagőzhajózási Társaság*-nak a tényleges szolgálatban levő m. kir. állami alkalmazottak részére nyújtott menetdíj-kedvezménynek a nyilvános jelleggel felruházott hazai tanintézetek tanáira és tanítóira, valamint ezek nejeire és keresettel nem bíró

gyermekre való kiterjesztéséért és a tanulmányi kirándulásokon résztvevő tanulóifjúság és a kísérő tanárok részére nyújtott 50% menetdíj mérsékléséért;*)

b) *kinevezte*: Vértess O. József dr.-t a IX. fiz. o. 2. fokozatába (1911. aug. 8—81362); — Dávid Mihályt, Hribik Aladárt, Fodor Istvánt, Horváth Istvánt (1911. aug. 1—78322), Vas Jánost, Fáklya Károlyt és Tiffert Györgyöt a X. fiz. o. 3. fokozatába; Varga Róbertet, Szabó Gézát, Kovács Zoltánt, Jávorsky Gyulát (1911. aug. 2—80073), Wollmann Jánost, Zsutyi Bélát, Zengő Pétert, Szirt Jánost, Vas Istvánt, Milassin Gyulát, Katona Gézát, Molnár Antalt, Ürmösi Jenőt, Jónás A. Jenőt, Klampfer Ferencet, Fehérvári Sándort, Maár Jánost, Szász Józsefet, Mayer Dezsőt, Kunsch Ferencet és Szép Józsefet a XI. fiz. o. 3. fokozatába (1911. aug. 16—87906); Zsemberi Józsefet, Pongrácz Mihályt, Kádas Györgyöt, Gyovai D. Józsefet, Solymos Sándort, Supka Károlyt, Zsembai Ferencet, Nagy Lajost, Ungermann Józsefet, Smits Mátyást, Szépfalusi Ferencet, Fizáry Bódogot (1911. aug. 16—89739) és Szász Györgyöt (1911. aug. 13—98128) a gyógypedagógiai intézetekhez való beosztással rangsoron kívül;

c) *áthelyezte*: Schreiner Ferencet a siketnémák budapesti intézetétől az ideges gyermekek alsó- és középfokú állami intézetéhez; Pető Ferencet a siketnémák szegedi intézetétől a siketnémák budapesti intézetéhez; Tasch Pétert az ifjú vakok szegedi intézetétől a borosjenői állami gyógypedagógiai intézetéhez; Tiffert Györgyöt a borosjenői gyógypedagógiai intézettől a vakok budapesti intézetéhez; Veress Lajost a siketnémák körmozgásos intézetétől a siketnémák debreceni intézetéhez; Varga Bélát a siketnémák váci intézetétől a siketnémák jolsvai intézetéhez (1911. aug. 16—89739);

d) *megerősítette*: Hochrein Lajost, Berinza Istvánt, Kun Ernőt, Takács Gyulát, Gábor Lajost, Góts Ottót, Dankó Istvánt és Sz. Szabó Lászlót (1911. júl. 18—79,398);

e) *a gyógypedagógiai tanárképzőbe* ösztöndíjas hallgatókká: Zsenaty Dezső, Bárczi Gusztáv, Reichel Lajos, Takács József, Konrád György, Strausz Kornél, Fialkovits Gyula, Lengyel Gyula, Hajdu Lajos, Bessenyei Elemér, Gogola Aladár és Schnell József folyamodók felvételét engedélyezte.

Szaktanácsai gyűlés. A gyógypedagógiai intézetek orsz. szaktanácsa 1911. évi július hó 5-én gyűlést tartott, melyen a következő ügyek tárgyalattak: 1. A gyógyped. intézetek jövő évi tanterv szükséglete. 2. A képző képesítő-vizsgálatán felvett jegyzőkönyv. 3. Az I. éves hallgatók alapvizsgálatán felvett jegyzőkönyv. 4. A snk váci int. igazg.-nak a H. Nagy Sándor-féle hagyaték felhasználására tett javaslata. 5. A vakokat gyámolító dunántúli fiókegyletnak segély iránti kérése. 6. Zádor Endre igazgató tanulmányúti programja. 7. Borbély Sándor kérése nyelvaktani füzetének kinyomtatásához szükséges segélyért. 8. Pelsőc nagyközség felterjesztése a snk jolsvai intézetének Pelsőcra való áthelyezése iránt. 9. A snk szegedi int. igazgatóságának beszédhibások tanfolyama iránti felterjesztése. 10. Véglegesítés iránti

*) V. ö. Hivatalos Közlöny 1911. évi 13. sz. 277. l.

kérvények. 11. Varga Gyula Géza ungvári sn. int. hitoktató szakvizsgálatán felvett jegyzőkönyv. 12. A gyógypedagógiai intézetek tanévvégi jegyzőkönyve, a jövő évi órarendek, óradíj.

A képviselőházból. *Preszly* Elemér dr. orsz. képviselőnek az 1911. évi állami költségvetés részletes tárgyalásakor (1911. jun. 16.) mondott beszédéből:

„Áttérek, t. képviselőház, a gyógypedagógiának kérdésére, melyre vonatkozólag én a t. kultuszminiszter úrhoz már régebben (1911. I./11. Szerk.) egy interpellációt terjesztettem elő, de sajnos, arra választ mind a mai napig nem kaptam, bár igaz, hogy elmondott programmbeszédében erre a kérdésre is kiterjeszkedett. A magyar államnak itt még nagyon sok teendője van, mert ha valahol van a kultúrának ereje, ha valahol nagy eredményeket tud felmutatni a kultúra, úgy a gyógypedagógia az, amely az állati életet élő siketnémából a társadalom hasznos tagját, polgárát, iparosát tudja kiképezni. Csodálatos eredményeket érünk el e tekintetben, különösen mióta a jelbeszédről áttértünk a mostani teljesen helyes és korrekt pedagógiára, amikor beszélni tanítják azt a siketnémát, mikor megtörténik az a csoda, hogy tanítóinak szavára annak a siketnek és némának született siketnémának kebeléből hang, emberi hang tör elő, amely értelmes beszéddé tagozódik.

Ma, sajnos, még nagyon messze vagyunk attól az állapottól, hogy minden egyes tanköteles siketnémát, vakot, gyengeelméjűt, szóval mindazokat, akiknek valami érzékük hiányzik, neveltetni tudnánk. Már pedig a magyar állam addig nem nyugodhat meg, míg ezt a kérdést teljesen nem rendezi, míg törvényjavaslat nem kerül a ház elé a siketnémák, vakok, gyengeelméjűek tankötelezettségének kimondásáról.

A társadalmat is feltétlenül igénybe kell venni ennek a kérdésnek a megoldásánál. Hiszen a társadalom a multban is megtette kötelességét. Utalok arra, hogy az első intézetet is társadalmi adakozás hozta létre és azóta is minden egyes intézet a társadalom fokozott áldozatkészségével jött létre.

Amidőn ezt a t. miniszter úrnak szíves figyelmébe ajánlom, egyúttal a tanárok részére is, akik ezt a nemes, ezt a humánus munkát teljesítik, kérek két dolgot.

Az egyik az, hogy adják vissza nekik a multban évtizedeken keresztül megvolt tanári címüket, hisz ez nem kerül semmibe, ez tisztán erkölcsi kérdés, ez az ő presztizsüket, munkakedvüket emelni fogja. Hiszen ezek az emberek háromszoros munkát végeznek, mert nemcsak tanítanak, fejlesztik a pedagógiát, tantervüket, de fejlesztik agitációjukkal az intézeteket is. Maga a költségvetés indokolása elismeri, hogy e tanárok áldozatkészsége, munkája, kitartása, agitációja eredményezte egyik-másik intézet felállítását.

A másik, amit kérek, a státuszrendezésüket mielőbb méltóztassék megvalósítani, és pedig ha lehetséges, még 1912-ben. Erre nézve a t. miniszter úrnak beszédét nem tartom teljesen világosnak. Nem tudom, hogyan óhajtja ő a kérdést rendezni, kiket és meddig akar a XI. fizetési osztályban meghagyni. Szerintem a helyes rendezés csak az lehet,

hogy a XI. fizetési osztályban rendes tanár ne lehessen egy pereig sem, de mihelyt valaki a képesítőt leteszi, legkésőbb egy évi alkalmaztatása után mint rendes tanár, a X. fizetési osztályba legyen ki-nevezve.

Gróf Zichy János vallás- és közoktatásügyi miniszter az 1911. évi állami költségvetés, vitájának bezárása után (1911. jun. 16.) — kijelentvén, hogy mindazt, ami a vita folyamán elmondott, minden-esetre konszideráció és alapos megfontolás tárgyává fogja tenni — egyebek mellett a következőket mondotta:

„T. képviselőház! Gróf Eszterházy Mihály képviselő úr az ő nagyon érdekes és szakszerű beszédében a tanítók nyugdijtvényének re-vízióját és kedvezőbb tanítói törvény benyújtását kérelmezte. Erre vonatkozólag van szerencsém kijelenteni, hogy a tanítói nyugdijtvény tervezete nagyjában készen van és annak alapelve az, hogy minden tanító — államiak, községiek, felekezetiek, társulatiak — és hozzá-tartozóik ugyanolyan végellátásban részesüljenek, mint az állami tiszt-viselők az 1885. XI. t. cikkben lefektetett elvek szerint. A matematikai mérleg is készül már a törvénytervezethez, amely megmutatja, mek-kora új teher hárul ebből a nyugdijalapra.

A t. képviselő úr, ha jól emlékszem, azt kívánta, hogy a tanítók szolgálati ideje 35 évre szállítassék le. Erre vonatkozólag sajnálattal kell kijelentenem, hogy én ezt általánosságban kilátásba azért nem helyeztem, mert az elemi iskolai tanító már 19—20 éves korában szerzi meg képesítését és 35 éves szolgálat után 54—55 éves korában vonulhatna nyugalomba, ami nincsen érdekében sem a tanügynek, sem a tanítóknak maguknak. (Élénk helyeslés a jobboldalon.) De a szolgálati időnek 35 évre való leszállítását tervezem a polgári iskolai tanítóknál és a gyógypedagógiai intézetek tanítóinál részben azért, mert ezek sokkal később nyerik meg képesítésüket, részben pedig, mert különösen a pedagógiai tanítók rendkívül terhes és fárasztó munkát végeznek.“

A Széchenyi szobrához vonultunk közgyűlésünk előtt, ahol *Borbély Sándor* a következő beszédet mondotta: Tisztelt gyülekezet! A Siketnéma-intézeti Tanárok Orsz. Egyesülete ez évben Sopron váro-sában óhajtotta közgyűlését megtartani. A kollegiális szeretet érzel-mével bár, de a munka jegyében gyülekeztünk egybe az ország kü-lönböző részeiből. Mielőtt megkezdénők munkánkat, előtte mintegy áldozatot óhajtunk bemutatni a Nemzet Geniuszának oltárán. A Nem-zet Geniuszának egyik ily helyi oltára e városban a Széchenyi István szobra. Jobbára keletről jöttünk e nyugati városba, hogy a hazai kul-turának egyik fölszentelt hajlékát: a nagy és tekintélyes, a szép és célszerű siketnéma-intézetet megtekintsük. E szobor eszméjének tük-rében — habár kisebbitett alakban — önmagunkat is meglátjuk. E szobornak élt élő alakja keleti fajmagyar érzésekkel telten kelt nyugati útjára s tapasztalatokkal megrakodva, józan felfogásával honának legnagyobb magyarja lett. Miként a keletről jövő e reggeli napsugár bearanyozza ez éreszobor alakját, akként hassa át, színezzé be s fűrössze meg minden nyugati műveltségre törekvő szándékunkat az erős faji érzés és a magyar öntudat. Mert sem a faji elfogultság,

sem az önérzet és ihlet nélküli idegen bámulat meg nem menti, meg nem tartja e hazát. Keleti, erős vonású törzsbe oltuk be a nyugati kultúra galyát: ez teremti meg a magyar közműveltséget, ez az értékes és számottevő magyar öntudatot. A Siketnéma-intézeti Tanárok Országos Egyesülete abban a tudatban van, hogy — habár kis hullámú az ő munkája, de — a Széchenyi szellemében fejt ki cselekvő nemzeti munkásságot. Az eszme rokonsága révén tehát az Egyesület nevében hálás tisztelettel és tudatos kegyelettel tesszük le a nagy szellem szobrának lábához áldozatunk szerény tárgyát, — e koszorút. Nagy szellem! Vedd szívesen ezt tőlünk! (A koszorú nemzeti szallagjára ezt irtuk: „A legnagyobb magyarnak — A Siketnéma-intézeti Tanárok Orsz. Egyesülete.”)

A soproni napok kedves emlékekkel gazdagították lelkünket. Ottani kartársaink nagy körültekintéssel gondoskodtak arról, hogy a gyűléseken kivüleső időt kellemesen, hasznosan tölthessük. Zuhogó, hideg esőben meleg barátsággal, magyar vendégszeretettel fogadtak bennünket: otthonossá varázsolván így az addig előttünk idegen várost. A helyi és a hazai sajtónak alkalmi közleményei, az ünnepi lakomán elhangzott beszédek bizonyosságot tettek arról, hogy gyűléseink felette alkalmasok ügyünk ismertté tételére, régi barátaink megtartására és újaknak szerzésére; Fertsák Jenőnek elismerő szavaira, a sajtó képviselőinek nevében mondottakra méltán büszkék lehetünk. A város megtekintésén kívül több kirándulás is volt, így a *Fertőre*, a *Károly-maslatra*, a *hegyi villák* (Löverek) közé. Gyűlés után néhányan *Wienbe* utaztak.

Tanulmányút. A vallás- és közoktatásügyi miniszter a siketnéma-oktatásügy római nemzetközi kongresszusára (augusztus 22—24.) kiküldötte *Berkes János* igazgató, szaktanácsi előadót, *Klis Lajos* és *Ákos István* igazgatókat és részükre egyenként 350 korona államségélyt engedélyezett. E hivatalos kiküldöttekhez önként csatlakozott *Michels Fülöp* kartársunk; útközben megtekintették a siketnéma-intézeteket Nápolyban, Firenzében, Milánóban és Rómában.

Egy levél Khinából. „*Klis Lajos* igazgató úrnak Budapest, Magyarország. — Kedves barátom! Néhány hónappal ezelőtt szerencsésen visszaérkeztem Khinába. Tekintettel ama nagymérvű elfoglaltságomra, amely visszaérkezésem után minden időmet teljes mértékben lekötötte, képtelen voltam Önnek korábban írni, hogy megköszönjem fővárosuk meglátogatása alkalmával irántam tanúsított szíves készségét. Igen örvendek, hogy megismerhettem Önt. Kedves emlékem lesz mindenkor az a dicséretes munkálkodás, amelyet a vezetése alatt álló intézetben tapasztaltam. Érdekelni fogja talán, hogy amiről annak idején szóval említést tettem, már nem lakom Pekingben, mivel a khinai központi nevelésügyi szakosztály másod-elnökévé neveztettem ki. Minthogy eme szakosztály rövid időn belül tanácskozássra hívja össze vezető tanfőuraikat, reményem, hogy nekem is alkalmam lesz velük megismertetni Európa és Amerika nevelési és oktatási eljárásait. Biztosíthatom arról, hogy készséges felvilágosításaival Önnek is része lesz Khina új irányú nevelésügyének előbbrevitelében. Reményem, hogy előre értesíteni fog arról, ha valaha ellátogat Sanghaiba. Ismételten megkö-

szönve az Ön szívessegét, a legjobb kívánatokkal vagyok — Khina, Shanghai, 1911. jul. 9. — Önnek őszinte barátsággal *Chang Yuanchi*.“

Felolvasást tartott *Lett József* váci kartársunk a siketnémák-ról és azok tanítási módjáról május hó 8-án Esztergomban, az „Esztergomvidéki Népinevelők Egyesülete“ közgyűlésén. A felolvasásáról a helyi lapok nagy elismeréssel irtak.

Tanulmányútak. A gyögypedagógiai tanárképző hallgatói május 10-én meglátogatták a siketnémák váci intézetét. A váci intézet felsőbb osztályú növendékei április 21-én tanáraik vezetésével Budapesten voltak.

Kézügyességi tanfolyam lesz június 22-étől július 6-áig az orsz. m. kir. iparművészeti iskolában (Budapest, IX., Kinizsy-u. 31.) a siketnémák váci és budapesti áll. intézete érdeklődő tanárai és a két intézet kézimunka-tanítónői részére.

Nyilvános, ünnepélyes vizsga volt az izr. siketnémák orsz. intézetében június 4-én. A hivatalos osztályvizsgálatok később tartottak: az ünnepélyre összegyűlt nagyszámú közönséget tehát, mint-hogy a növendékeknek $\frac{1}{3}$ -a sem budapesti — nagyobbrészt az intézet működése iránt való érdeklődés hozta össze. A növendékek írásbeli dolgozatait, rajzait, kézimunkáit, agyag- és papírmunkáit tetszetős kiállításban mutatták be.

A kecskeméti intézet pusztulása. Ismeretes már lapunk olvasói előtt az a rettenetes földrengés, amely f. évi július hó 8-án az egész nagy magyar alföldet alapjában megmozdította s amely *Kecskemét* városnak — ahol legnagyobb volt a rengés ereje — összes épületeit annyira megrongálta, hogy azok legnagyobb része lakhatatlanná lett. De hogy lapunk hasábjain is megöröksük a rémséges pusztulást, elmondunk egyet-mást a kecskeméti intézetről. Az intézet épületének az a része, amelyben az intézet alakulásakor elhelyeztetett, azaz a *Csányi-utca 3. szám*, valamint a későbbben hozzácsatolt *Csányi-utca 1. szám* utcai része teljesen használhatatlanná lettek. A tűzfalak és kémények mind ledőltek, az anyafalakon, a közfalakon és boltozatokon tenyérnyi nyílások és hasadások keletkeztek s a termekben a kályhák összedőltek. Egyedül az intézet udvarán levő emeletes rész maradt lakható, ahol az igazgatói iroda van s ahova az utcai részből a kilépett leánynövendékek számára létesített varróiskola is áthelyeztetett. A kár nagysága csak akkor tűnt ki teljes mivoltában, amikor a kőművesek a javításhoz hozzáfogtak. A Csányi-utca 3. szám épületének északi végét földig le kellett bontani és újjá építeni, ezenkívül igen sok közfalat kiszedni és teljesen újra rakni, úgy hogy hét hét folyamán állandóan 40—50 ember dolgozott az intézet épületének kijavításán. Csak Kecskemét város vezetősége áldozatkészségének köszönhető, hogy az intézetben a tanítás 10 napi késéssel, szeptember hó 11-én megkezdődhetett. Magánvagyonyukban Németh László igazgató és Gönczi Gyula tanár szenvedtek igen sok kárt. Nagy szerencse, hogy a növendékek a földrengés alkalmával, a szünidő miatt, már nem voltak a városban s így nem élték át azt a rémséges ijedelmet, amely a város lakosságát érte.

Kézügyességi tanfolyam volt — a vallás- és közoktatásügyi miniszter rendeletére — a budapesti iparművészeti iskolában június 22-étől július 6-áig, a siketnémák váci intézetében és a budapesti gyógypedagógiai intézetekben működő érdekelt kartársaink, valamint tanárképzőnk hallgatói részére. A tanfolyamot, amely a papiros-, fa-, bőr- és fém-munka műhelyoktatásnak gyakorlati iparművészeti irányba való terelését célozta, *Mihalik Gyula*, az iparművészeti iskola tanára vezette; a megnyitó- és záró-előadást *Czakó Elemér dr.*, az iskola igazgatója tartotta. A vezetőknek — a 25 résztvevő nevében — *Kirschenheuter Ferenc* kartársunk mondott köszönetet.

GYÁSZROVAT. Horváth Gyula nyugalmazott kántor-tanító július 5-én, életének 64-ik évében, meghalt Nagysítkén. *Németh László* kartársunk — lapunknak egyik alapítója és majdnem egy évtizeden át volt szerkesztője — az elhunytban apósát gyászolja.

Özv. Krenedits Ferencné szül. Visontai Kovách Innocencia 85 éves korában Alagon meghalt. A megboldogult *Krenedits Ferencnek*, a siketnémák váci kir. orsz. intézete igazgatójának, az emberbaráti intézmények kormánybiztosának és volt 1848—1849-iki honvéd tűzer-főhadnagynak volt az özvegye. *Krenedits Ödön* hajóskapitány, közgazdasági író, *Krenedits Ferenc* miniszteri titkár és *Krisztinkovich Ede* miniszteri tanácsos felesége az elhunytban édesanyjukat gyászolja. A halottat a siketnémák váci intézete házi kápolnájából temették el augusztus 13-án.

Id. Lázár Pálné szül. Gergely Mária augusztus 13-án, életének 54. évében, meghalt Budapesten. *Lázár Pál* kartársunk édesanyját gyászolja az elhunytban.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK. Sz. I. VIII/2-iki cikkét megkaptam. — **M. I.** 1. Köszönöm az intézeti adatokat. 2. E. könyvére céloztam. — **V. J.** 1. Pedagógiai irányú ismertetést gondolok. 2. A rovat anyagát várom. 3. G. leveléből csak a szerkesztőségi rész van itt. — **A.** Munkára fel! — **Cs. S.** Mégis megkértünk. — **K. K.** Örömmel várom. — **Gy. Á.** 1. Debrecenből van-e adat? 2. A másik megvan a Siketnémák Lapja 6-ik számában. — **R. E.** Igéretét számontartom. — **Sch. L.** 1. Kövessük a jót. 2. Bizony-bizony töletek senki sem volt, de a helyzet még sem olyan sötét. 3. Az „alkalomadtát” várom. — **N. P.** ? — **V. Zs.** ? — **Sz. J.** Tovább nem várok! — **V. J.** Vác. A megfigyelések bármikor küldhetők.

Beküldött könyvek.

Kézügyesítő Bádógmunka iskolák és amatőrök számára. Írta és rajzolta *Eötvös László*. Ára a táblázatokkal 5 korona. (A táblázatok füzeté külön véve 4 korona.) A szerző sajátja. (Kapható: Eger, Siketnéma-intézet. — *Tartalma:* Előszó. A kézügyességi oktatás története. A kézügyességi oktatás neveléstana. A bádógmunka módszertana. A szerszámok ismertetése és mikénti használata. Utasítás 52 tárgy szerkesztésére és technikai kivitelére nézve. Mértani testek szerkesztése. Hasznos tudnivalók. — *Külön melléklet:* 64 db 23×285 cm. táblázat 600-nál is több mértani és plasztikai ábrával.

Képes ABC-ét irt a siketnémák számára *Borbély Sándor*. A könyv most van hivatalos bírálat alatt és így remélhető, hogy a jövő évben használatba vehetjük.

A Siketnémák Képeslapját szíves figyelmébe ajánljuk kartársainknak. (Megrendelhető *Vácott, Borbély Sándor* szerkesztő-kiadónál évi 4 koronáért.)